

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**
« _____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: Оцінка фінансових результатів та обґрунтування
резервів максимізації прибутку підприємства**

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Ілля НОВАК

**Науковий керівник,
к.е.н., доцент**

Тамара САМІЛИК

Дніпро – 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу
Кафедра: Економіки
Освітньо-професійна програма: «Економіка»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
«_____» _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи

Новаку Іллі Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Оцінка фінансових результатів та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства

Науковий керівник: Самілик Т.М., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 року № 2987

2. Термін подання здобувачем роботи: 10.12.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони та законодавчі акти України, річні звіти підприємства, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ 1. Теоретичні аспекти оцінки результатів фінансової діяльності підприємства. 2. Аналіз та оцінка господарської діяльності підприємства. 3. Обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства. Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Показники економічної ефективності діяльності підприємства. Ліквідність та платоспроможність підприємства. Коефіцієнти та періоди ділової активності підприємства. Фінансова незалежність підприємства. Прибутковість та рентабельність підприємства. Резерви підвищення рентабельності операційної діяльності підприємства. Сорт часнику Фіолетовий. Поточні операційні витрати на виробництво часнику. Показники ефективності проекту. Індикатори ефективності проекту. Оцінка ризиків проекту за методом визначення зони виробничої стійкості. Показники економічної ефективності вирощування часнику. Прибутковість підприємства до та після впровадження інвестиційного проекту.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 10.02.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір вихідної інформації	Лютий-березень 2025 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	Квітень-травень 2025 р.	
3	Робота над другим розділом	Червень-серпень 2025 р.	
4	Робота над третім розділом	Вересень-жовтень 2025 р.	
5	Узагальнення висновків та пропозицій	Листопад 2025 р.	
6	Оформлення кваліфікаційної роботи	Листопад 2025 р.	

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Новак І.С._____
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Самілик Т.М._____
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Оцінка фінансових результатів та обґрунтування резервів максимізації прибутку підприємства»

Кваліфікаційна робота: 73 сторінки, 19 таблиць, 9 рисунків, 22 літературних джерела.

Об'єктом дослідження є процеси фінансової діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в оцінці фінансових результатів та обґрунтуванні резервів максимізації прибутку підприємства.

Для досягнення поставленої мети основними завданнями є:

- ✓ дослідження методики оцінки результатів фінансової діяльності підприємства, процесу формування прибутку, встановлення основних чинників впливу на формування прибутковості підприємства та пошук шляхів підвищення його прибутковості;

- ✓ аналіз сучасного стану господарської діяльності підприємства та його фінансових результатів, оцінка спроможностей щодо гнучкості ведення бізнесу в умовах воєнного стану;

- ✓ пошук та обґрунтування резервів максимізації прибутку на підприємстві.

Методи дослідження: монографічний, графічний, синтезу та аналізу, статистико-економічні прийоми обробки інформації з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна отриманих результатів. Дослідження проведені в кваліфікаційній роботі в розрізі теоретичного та практичного спрямування дозволили розширити загальне уявлення щодо оцінки фінансових результатів діяльності підприємств та можливих резервів підвищення їх прибутковості в

сучасних умовах господарювання, зокрема дістали подальшого розвитку наступні аспекти:

- охарактеризовано методичний підхід до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства, наведено власне визначення категорії «прибуток» (на підставі проведених досліджень), окреслені основні чинники впливу на прибутковість підприємства, визначені основні шляхи підвищення прибутковості підприємства в сучасних умовах воєнного стану в країні та швидкого процесу впровадження цифрових технологій в бізнес-процеси підприємств;

- встановлено сучасний стан результатів фінансової діяльності суб'єкта господарювання та тенденцій його розвитку протягом періоду воєнного стану. Доведено, що незважаючи на позитивні результати ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, його фінансової незалежності та платоспроможності, фінансові результати господарської діяльності мають негативну тенденцію;

- обґрунтовано рекомендації впровадження виробництва нішевої культури – часнику, з метою підвищення прибутковості підприємства.

Дослідження проведені в кваліфікаційній роботі в розрізі теоретичного та практичного спрямування дозволили розширити загальне уявлення щодо оцінки фінансових результатів діяльності підприємств та можливих резервів підвищення їх прибутковості в сучасних умовах господарювання, зокрема: 1) охарактеризовано методичний підхід до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства, наведено власне визначення категорії «прибуток» (на підставі проведених досліджень), окреслені основні чинники впливу на прибутковість підприємства, визначені основні шляхи підвищення прибутковості підприємства в сучасних умовах воєнного стану в країні та швидкого процесу впровадження цифрових технологій в бізнес-процеси підприємств; 2) встановлено сучасний стан результатів фінансової діяльності суб'єкта господарювання та тенденцій його розвитку протягом періоду воєнного стану. Доведено, що незважаючи на позитивні результати

ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, його фінансової незалежності та платоспроможності, фінансові результати господарської діяльності мають негативну тенденцію; 3) обґрунтовано рекомендації впровадження виробництва нішевої культури – часнику, з метою підвищення прибутковості підприємства.

Результати проведених практичних досліджень керівництвом підприємства рекомендується впровадити в господарську його діяльність.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Фінансові результати, ліквідність, прибуток, фінансова незалежність, інвестиційний проєкт, часник.

KEYWORDS

Financial results, liquidity, income, financial independence, investment project, garlic.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Методика оцінки результатів фінансової діяльності суб'єктів господарювання	11
1.2. Методика формування прибутку, фактори впливу та шляхи підвищення прибутковості суб'єктів господарювання	17
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Аналіз та оцінка результативних показників промислово- виробничого потенціалу підприємства	23
2.2. Аналіз та оцінка показників фінансового стану підприємства	31
Висновки до другого розділу	38
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	41
3.1. Обґрунтування резервів підвищення прибутковості підприємства	41
3.2. Доцільність впровадження інвестиційного проекту	53
Висновки до третього розділу	60
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Воєнний стан в нашій країні негативно впливає на фінансові результати діяльності підприємств, адже у більшості товаровиробників порушилися логістичні шляхи постачання сировини та реалізації продукції, знизився попит на велику кількість продукції, підвищилися ціни на енергоносії та сировину, що суттєво впливає на збільшення витратної частини діяльності підприємств та зменшення їх доходної частини, і як результат, скорочення прибутковості підприємств. Проте, незважаючи на велику кількість проблем, які зараз постають перед підприємствами, вони намагаються знайти креативні рішення щодо підвищення їх прибутковості за результатами фінансової діяльності. Адже, саме прибутковість лежить в основі подальшого розвитку не тільки самих підприємств, а і країни в цілому. Від результатів господарської діяльності підприємств залежить розмір отриманого ВВП та національного доходу в країні. Отже, пошук шляхів та резервів підвищення прибутковості підприємств лежить в головній площині господарської діяльності підприємств, що актуалізує обрану тему кваліфікаційної роботи.

Об'єктом дослідження є процеси фінансової діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в оцінці фінансових результатів та обґрунтуванні резервів максимізації прибутку підприємства.

Для досягнення поставленої мети основними завданнями є:

- ✓ дослідження методики оцінки результатів фінансової діяльності підприємства, процесу формування прибутку, встановлення основних чинників впливу на формування прибутковості підприємства та пошук шляхів підвищення його прибутковості;

- ✓ аналіз сучасного стану господарської діяльності підприємства та його фінансових результатів, оцінка спроможностей щодо гнучкості ведення бізнесу в умовах воєнного стану;

- ✓ пошук та обґрунтування резервів максимізації прибутку на підприємстві.

Методи дослідження: монографічний, графічний, синтезу та аналізу, статистико-економічні прийоми обробки інформації з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна отриманих результатів. Дослідження проведені в кваліфікаційній роботі в розрізі теоретичного та практичного спрямування дозволили розширити загальне уявлення щодо оцінки фінансових результатів діяльності підприємств та можливих резервів підвищення їх прибутковості в сучасних умовах господарювання, зокрема дістали подальшого розвитку наступні аспекти:

- охарактеризовано методичний підхід до оцінки результатів фінансової діяльності підприємства, наведено власне визначення категорії «прибуток» (на підставі проведених досліджень), окреслені основні чинники впливу на прибутковість підприємства, визначені основні шляхи підвищення прибутковості підприємства в сучасних умовах воєнного стану в країні та швидкого процесу впровадження цифрових технологій в бізнес-процеси підприємств;

- встановлено сучасний стан результатів фінансової діяльності суб'єкта господарювання та тенденцій його розвитку протягом періоду воєнного стану. Доведено, що незважаючи на позитивні результати ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, його фінансової незалежності та платоспроможності, фінансові результати господарської діяльності мають негативну тенденцію;

- обґрунтовано рекомендації впровадження виробництва нішевої культури – часнику, з метою підвищення прибутковості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у виявленні проблем, з якими стикаються підприємства в сучасних умовах воєнного стану в процесі господарської діяльності та пошуку резервів максимізації їх прибутковості за результатами фінансової діяльності.

Апробація результатів дослідження. Результати наукових досліджень опубліковані в журналі «Ефективна економіка» № 11, 2025. (Гончаренко О.В., Самілик Т.М., Новак І.С., Кондрачук Ю.С. Роль діджиталізації в процесі трансформації бізнесу до цифрової економіки. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.58>).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Складовими частинами кваліфікаційної роботи є: реферат, три розділи, шість підрозділів, висновки та пропозиції, перелік використаних літературних джерел, який складається з 22 найменувань. Обсяг роботи становить 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Методика оцінки результатів фінансової діяльності суб'єктів господарювання

Результати фінансової діяльності підприємств мають суттєвий вплив на фінансову стійкість країни, оскільки саме вони формують розмір валового внутрішнього продукту та національного доходу держави. Особливо це відчувається в період воєнного стану в нашій країні. Тому, зараз все більше приділяється уваги умовам функціонування підприємств, їх розвитку та результатам їх фінансової діяльності.

Фінансова діяльність – це система форм і методів, яка сприяє успішній інвестиційній та операційній діяльності підприємства. Саме від результатів фінансової діяльності залежить наявність достатнього розміру капіталу для досягнення поставлених цілей підприємством.

Традиційна (класична) методика оцінки результатів фінансової діяльності суб'єктів господарювання базується на експрес-аналізі, який дозволяє виявити проблемні місця, та на комплексному аналізі, завдяки якому виявляються причини порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу на підприємстві. Головним в процесі аналізу результатів фінансової діяльності підприємства є охоплення повного циклу кругообігу капіталу, в поєднанні статистичних та динамічних, кількісних та якісних оцінок.

Основними напрямками аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- дослідження щодо ліквідності та платоспроможності підприємства;
- діагностика майнового стану підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства;

- дослідження щодо фінансової стійкості підприємства;
- аналіз прибутковості підприємства за результатами його господарювання.

Діагностику результатів фінансової діяльності підприємства завжди починають з горизонтального та вертикального аналізу, на підставі яких оцінюється рівномірність окремих складових частин в балансі підприємства та встановлюється загальне зростання або зменшення розміру балансу підприємства за період дослідження.

Важливим аспектом аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є визначення його ліквідності та платоспроможності. Під ліквідністю розуміється спроможність активів підприємства швидко перетворюватись на гроші. Тобто, чим швидше активи перетворюються на гроші, тим більш платоспроможним є підприємство. Інформація щодо ліквідності та платоспроможності підприємства завжди цікавить не тільки керівництво підприємства, а і:

- постачальників сировини, яким цікаво чи зможе підприємство миттєво розплатитись за поставлену продукцію;
- банківські установи, яких цікавить платоспроможність підприємства в короткостроковий період;
- акціонерів, працівників підприємства, які вчасно хочуть отримати бажані доходи, заробітну плату тощо.

Визначення ліквідності балансу підприємства завжди розпочинається з процесу його порівняння активної та пасивної частини в розрізі рівня покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов'язань. Якщо найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви, активи, що швидко реалізуються перевищують короткострокові пасиви, активи, що реалізуються повільно перевищують довгострокові пасиви, а активи, що важко реалізуються менші за постійні пасиви, то такий баланс підприємства можна назвати абсолютно ліквідним, а підприємство платоспроможним.

Комплексна оцінка ліквідності балансу підприємства здійснюється на підставі визначення відповідних коефіцієнтів, які дають більш повну картину щодо недоліків або переваг результатів фінансової діяльності підприємства. Всі коефіцієнти ліквідності підприємства побудовані за принципом порівняння поточних активів з поточними зобов'язаннями на підприємстві, визначенням частки кожної окремої складової поточних активів за швидкістю їх ліквідності, як правило в загальній сумі балансу підприємства або його поточних активах.

Головними показниками, що характеризують ліквідність підприємства є коефіцієнти загальної, проміжної та абсолютної ліквідності підприємства. Ці показники дають можливість визначити платоспроможність підприємства у різні періоди (середньостроковий, короткостроковий та миттєвий період). Так, коефіцієнт загальної ліквідності, який визначається як співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань підприємства свідчить про платоспроможність підприємства в середньостроковому періоді. Якщо фактичне значення відповідного показника вище за одиницю, вважається, що підприємство ліквідне і платоспроможне. Проте, якщо коефіцієнт загальної ліквідності перевищує відмітку 2, то це вказує на не ефективне управління оборотними активами. Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності визначається з метою оцінки платоспроможності підприємства в короткостроковому періоді. Якщо фактичне значення відповідного коефіцієнту знаходиться в межах 0,6-0,8 – це свідчить про сприятливий фінансовий стан підприємства. Проте, відповідність коефіцієнта проміжної ліквідності нормативному значенню може відбуватись і за рахунок швидкого зростання дебіторської заборгованості, що в цілому негативно впливає на результати фінансової діяльності підприємства, оскільки зростання дебіторської заборгованості унеможливорює миттєву платоспроможність підприємства (коефіцієнт абсолютної ліквідності) і, як результат, погіршує результати фінансової діяльності підприємства.

Важливим аспектом в аналізі ліквідності та платоспроможності підприємства є визначення частки поточних активів в загальній сумі балансу підприємства та частки запасів в загальній сумі поточних активів, оскільки нерівномірне розподілення складових частин активу балансу підприємства між собою призводить до погіршення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Важливим напрямом в оцінці фінансових результатів діяльності підприємства є оцінка його майнового стану, адже від забезпеченості підприємства основними засобами та їх фізичного стану суттєво залежать не тільки обсяги виробництва продукції, а і кінцеві фінансові результати діяльності підприємства. Головними показниками оцінки майнового стану підприємства є:

- коефіцієнт зносу основних засобів (відношення суми зносу до первісної вартості основних засобів);
- коефіцієнт придатності основних засобів (відношення залишкової вартості основних засобів до первісної їх вартості);
- коефіцієнт оновлення основних засобів (відношення вартості основних засобів, що надійшли протягом року до загальної вартості основних засобів на кінець року);
- коефіцієнт вибуття основних засобів (відношення основних засобів, що були списані протягом року до загальної вартості основних засобів на початок року).

Щодо вище зазначених показників слід зауважити, що майновий стан підприємства буде вважатись придатним і таким, що свідчить про високі або достатньо позитивні фінансові результати діяльності підприємства, якщо коефіцієнт оновлення основних засобів буде перевищувати коефіцієнт їх вибуття, а коефіцієнт придатності основних засобів буде суттєво вищим за коефіцієнт зносу (в сумі ці два коефіцієнти повинні давати 1).

Ліквідність, платоспроможність підприємства, його фінансова стабільність багато в чому залежать від ділової активності підприємства, яка

сприяє швидкості обороту однієї грошової одиниці протягом року. Чим більше разів, за менший період часу буде обертатись одна грошова одиниця, що вкладена у виробництво та реалізацію продукції, тим більше прибутку отримає підприємство в кінці звітної періоду.

Всі показники ділової активності підприємства можна поділити на дві великих групи. Перша група показників свідчить про кількість обороту однієї грошової одиниці протягом року в розрізі її спрямованості, а друга група показників відображає, за який період часу (в днях) обертається одна грошова одиниця у відповідних спрямованостях її вкладень. Чим більший коефіцієнт обороту однієї грошової одиниці, тим менший період її обороту, що може свідчити про позитивні фінансові результати діяльності підприємства. Інтегральним показником ділової активності підприємства виступає його фінансовий цикл, який свідчить про відсутність або наявність проблем на підприємстві щодо його ліквідності та платоспроможності.

Важливе значення в оцінці результатів фінансової діяльності підприємства має визначення його фінансової стійкості (незалежності), яка дозволяє підприємству розвиватись, впроваджуючи різноманітні інвестиційні проекти. Дослідження щодо фінансової автономії підприємства, як правило, здійснюють за допомогою коефіцієнтів, які визначаються (розраховуються) шляхом співставлення в різних варіаціях складових частин (розділів) пасиву балансу підприємства. Основними показниками фінансової незалежності підприємства виступають:

- коефіцієнт автономії підприємства, який розраховується шляхом співставлення розміру власного капіталу із загальною сумою пасиву балансу підприємства. Підприємство буде вважатись незалежним, якщо фактичне значення цього показника буде перевищувати 0,5. Тобто, загальний розмір власного капіталу на підприємстві буде більше ніж 50%;

- коефіцієнт концентрації позикового капіталу. Даний показник свідчить про розмір позикових коштів в балансі підприємства. Критичне його значення дорівнює 0,7, яке свідчить про наявність 70% в балансі

підприємства залучених коштів і тільки 30% - власного капіталу. В сумі ці два показника дорівнюють одиниці;

- коефіцієнт фінансової залежності підприємства є оберненим показником коефіцієнту автономії;

- коефіцієнти фінансової стійкості підприємства та фінансового його ризику є взаємооберненими показниками, які визначаються шляхом співставлення власного та позикового капіталу. Якщо підприємство фінансово незалежне, то коефіцієнт фінансової стійкості завжди буде перевищувати одиницю;

- коефіцієнт маневреності власних коштів, який розраховується шляхом співставлення робочого капіталу із загальною сумою власного капіталу і показує, яка частка власного капіталу знаходиться в обороті, а яка капіталізована;

- коефіцієнт інвестування свідчить про розмір основних запасів, які були профінансовані за рахунок власних коштів.

Завершальним етапом оцінки результатів фінансової діяльності підприємства є визначення його прибутковості, яка дозволяє в цілому оцінити результати господарської діяльності підприємства, встановити доцільність та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень, оцінити можливість впровадження інвестиційних проєктів на підприємстві (в тому числі проєктів пов'язаних з цифровими технологіями) та визначитись із стратегією подальшого розвитку підприємства і його конкурентоспроможністю.

Прибутковість підприємства визначається за допомогою абсолютних і відносних показників. Абсолютні показники дозволяють оцінити розмір отриманого прибутку на підприємстві від усіх видів діяльності, а відносні – оцінити ефективність діяльності підприємства, власного капіталу, продаж, виробництва тощо.

1.2. Методика формування прибутку, фактори впливу та шляхи підвищення прибутковості суб'єктів господарювання

Прибутковість підприємства є одним із найголовніших показників результатів фінансової діяльності підприємства. Завдяки прибутковості підприємства можуть оновлювати сучасний стан матеріально-технічної бази, розширювати економічну діяльність впроваджуючи різноманітні інвестиційні проекти, більше надавати соціальних послуг своїм працівникам, підвищувати конкурентоспроможність підприємства та продукції на відповідних ринках тощо.

Прибуток – це категорія, яка є багатогранною. В економічній літературі не існує єдиного визначення даного терміну. Під прибутком розуміють:

- чистий дохід, який отримує підприємство від вкладеного ним капіталу;
- додану вартість, яку отримує підприємець від виробництва та реалізації своєї продукції (послуг);
- різницю між доходами, що отримує підприємець в процесі реалізації продукції (послуг) та сукупними витратами;
- позитивний фінансовий результат господарської діяльності.

Отже, виходячи з багатогранності зазначеної категорії, на наш погляд, прибуток можна трактувати, як фінансовий результат господарської діяльності підприємства, який утворюється завдяки різниці між отриманим доходом підприємства за результатами його економічної діяльності та сукупними витратами створюючи додану вартість, яка сприяє розвитку підприємства та його конкурентоспроможності.

В процесі господарювання підприємства здійснюють операційну, фінансову та інвестиційну діяльність. Кожен вид діяльності підприємству може приносити, як прибуток, так і збиток. Тому, важливо оцінювати кожен

вид діяльності з точки зору його прибутковості. На підставі цього, в економічній літературі і на практиці виділяють наступні види прибутків:

- валовий прибуток, який утворюється за результатами операційної діяльності підприємства в процесі виробничого циклу продукції і розраховується, як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (послуг) та виробничою її собівартістю;

- операційний прибуток, який є результатом всієї операційної діяльності підприємства і визначається, як різниця між валовим прибутком і адміністративними витратами, витратами на реалізацію продукції та іншими витратами. Оскільки в процесі операційної діяльності підприємства можуть отримувати додатковий дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), від оренди майна тощо, необхідно до вище зазначеної різниці додати відповідні доходи, які підприємство може додатково отримати;

- прибуток від звичайної діяльності, який утворюється, як різниця між операційним прибутком та результатами фінансової діяльності підприємства. Визначається шляхом різниці між прибутком від операційної діяльності та фінансових витрат (сплата відсотків на позиковий капітал, уцінка фінансових інвестицій та необоротних активів тощо) і додаванням до цієї різниці доходів, що утворюються в результаті фінансової діяльності підприємства (дивіденди, відсотки від фінансових інвестицій тощо).

- чистий прибуток – прибуток, який утворюється за результатами всіх видів діяльності підприємства і визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності та податком на прибуток;

- маржинальний прибуток – прибуток, який у звітності підприємства не відображається, проте має важливе значення в процесі аналізу результатів діяльності підприємства, оскільки за його допомогою можливо дізнатись, що вигідніше виготовляти і реалізовувати. Маржинальний прибуток визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції (чистим доходом) та змінними витратами.

На процес формування прибутку і його розмір, як об'єктивну економічну категорію, впливають внутрішні та зовнішні чинники. Серед внутрішніх чинників, які можна поділити на виробничі та не виробничі, виділимо наступні:

- стан матеріально-технічної бази підприємства в частині основних засобів. Забезпеченість підприємства в достатній кількості основними засобами, їх фізичний та моральний стан суттєво впливають на кінцевий результат виробничої діяльності – обсяг виробництва продукції, їх якість, асортимент продукції тощо;

- дотримання нормативного забезпечення підприємства оборотними засобами відповідної якості і в установлені терміни;

- наявність на підприємстві висококваліфікованого трудового потенціалу, раціональне та ефективне його використання, постійне підвищення кваліфікації працівників підприємства в умовах трансформації від традиційної економіки до цифрової економіки;

- впровадження процесу діджиталізації з метою покращення бізнес-процесів на підприємстві, прийняття більш обґрунтованих і раціональних управлінських рішень, покращення процесу реалізації продукції (послуг).

Серед зовнішніх чинників впливу на прибутковість підприємства, які також можна подіти на чинники прямого та не прямого впливу, можна виділити наступні:

- постачальники ресурсів;

- споживачі та конкуренти;

- державні органи влади;

- розвиток науково-технічного прогресу. Розвиток цифрових технологій суттєво впливає на швидкість та якість виробництва продукції, процес її реалізації, процес зберігання та обробки інформації, створення інноваційних видів продукції, появу нових ринків та ніш тощо;

- політичні чинники. Нестабільність політичної ситуації в країні, особливо у час воєнного стану, може суттєво впливати на відтік капіталу з деяких галузей економіки або його перерозподіл за галузями;

- стан економіки. Не стабільність розвитку економіки, особливо в сучасних умовах воєнного стану в нашій країні, суттєво впливає на процеси виробництва продукції та попит на неї;

- соціокультурні чинники;

- особливості міжнародних економічних відносин.

Головною метою кожного підприємства є максимізація прибутку, яка можлива лише за умови максимального задоволення потреб споживачів. Це відображається в місії кожного підприємства. Проте, досить часто підприємства стикаються з суттєвими проблемами, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, які мають суттєвий вплив на зниження (скорочення) прибутковості підприємства. В такій ситуації кожен суб'єкт господарювання повинен знайти власні резерви підвищення прибутковості своєї господарської діяльності, оскільки кожне підприємство, його процес господарювання – це, як окрема особистість, що потребує індивідуального підходу.

Серед можливих шляхів підвищення прибутковості підприємства можна виділити наступні:

- впровадження цифрових технологій на підприємстві, завдяки яким збільшуються обсяги виробництва продукції та її якість, прискорюється процес обробки великого масиву інформації, покращуються бізнес-процеси, сприяють більш швидкому та обґрунтованому прийняттю управлінських рішень, прискорюється процес реалізації продукції або надання послуг завдяки покращенню зворотного зв'язку зі споживачем тощо;

- підтримка матеріально-технічної бази в належному стані. Використання одного більш сучасного основного засобу виробництва замість декількох застарілих призводить до економії часу та витрат на виробництво продукції, сприяє можливості впровадження новітніх технологій

виробництва продукції, покращує якість продукції, дозволяє залишатись підприємству конкурентоспроможним на ринку, що сприяє стабільній прибутковості підприємства;

- постійний моніторинг новітніх технологій, аналіз попиту споживачів та поведінки конкурентів, виробництво нішевих видів продукції тощо, будуть сприяти диверсифікації виробництва і підвищенню прибутковості підприємства;

- підвищення продуктивності праці завдяки впровадженню цифрових технологій, грамотному та обґрунтованому підборі кадрового потенціалу, раціональному та ефективному використанні трудових ресурсів тощо.

Таким чином, прибутковість підприємства, як в абсолютному, так і у відносному виразі, залежить не тільки від певних зовнішніх факторів, а і від стилю управління підприємством, можливості швидкого реагування на відповідні зміни на ринку, раціонального та ефективного використання наявного ресурсного потенціалу, своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень, бажання впроваджувати інвестиційні проекти тощо.

Висновки до першого розділу

1. Дослідження методики оцінки результатів фінансової діяльності підприємств дають підстави стверджувати, що головними напрямками в аналізі їх діяльності є: оцінка майнового стану підприємства (дозволяє оцінити здатність основних засобів до їх працездатності та процес їх оновлення), оцінка ліквідності та платоспроможності (дозволяє оцінити миттєву платоспроможність підприємства та його платоспроможність в короткостроковий і середньостроковий періоди), оцінка ділової активності (швидкість та кількість оборотів однієї грошової одиниці протягом року), фінансової стійкості (залежність підприємства від довгострокових та

короткострокових зобов'язань). Завершальним етапом оцінки результатів фінансової діяльності підприємства є визначення його прибутковості, яка дозволяє в цілому оцінити результати господарської діяльності підприємства, встановити доцільність та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень, оцінити можливість впровадження інвестиційних проєктів на підприємстві (в тому числі проєктів пов'язаних з цифровими технологіями) та визначитись із стратегією подальшого розвитку підприємства і його конкурентоспроможністю.

2. Дослідження щодо методики формування прибутку підприємства та оцінки його прибутковості дозволили встановити багатогранність зазначеної категорії, яка пов'язана з усіма видами діяльності підприємства (операційною, фінансовою, інвестиційною). Встановлено, що на процес формування прибутку і його розмір, як об'єктивну економічну категорію, впливають внутрішні та зовнішні чинники, які можна поділити на виробничі та не виробничі, а також зовнішні чинники прямого та не прямого впливу. Виявлені та обґрунтовані основні шляхи підвищення прибутковості підприємства, зокрема: впровадження цифрових технологій на підприємстві; підтримка матеріально-технічної бази в належному стані; постійний моніторинг новітніх технологій; аналіз попиту споживачів та поведінки конкурентів; виробництво нішевих видів продукції; підвищення продуктивності праці завдяки впровадженню цифрових технологій; грамотному та обґрунтованому підборі кадрового потенціалу та раціональному і ефективному його використанні тощо.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз та оцінка результативних показників промислово-виробничого потенціалу підприємства

ПП «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» зареєстроване та розташоване за адресою: м. Дніпро, вул. Панікахи, будинок 2. Виконавчим органом підприємства, що здійснює управління поточною діяльністю є колегіальний орган - Виконавча Дирекція. Видами економічної діяльності ПП (згідно статуту) є: вирощування зернових культур (КВЕД 01.11), овочів і баштанних культур (КВЕД 01.13), зерняткових і кісточкових фруктів (КВЕД 01.24), горіхів, пряних та лікарських культур (КВЕД 01.25, КВЕД 01.28), а також оптова торгівля газоподібним паливом, відходами та брухтом (КВЕД 46.71, КВЕД 46.72, КВЕД 46.77), вантажний автомобільний транспорт (КВЕД 49.41) тощо.

Приватне підприємство «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» середнє за розміром підприємство незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років воно суттєво зменшило кількість орендованої землі (з 7755 га у 2020 році до 3775 га у 2024 році) та чисельність працівників (з 111 осіб у 2020 році до 68 осіб у 2024 році), має гарне місце розташування до ринків збуту своєї продукції, в достатній мірі забезпечено транспортними засобами, володіє трьома виробничими приміщеннями для зберігання продукції (в майбутньому їх також можна використати для процесу виробництва продукції), має потужний машино-тракторний парк, забезпечено сучасними програмними засобами необхідними для ведення ефективної господарської діяльності.

В умовах жорсткої конкурентної боротьби, воєнного стану в країні, потужний промислово-виробничий потенціал відіграє важливу роль в діяльності підприємства та його конкурентоспроможності. Адже, саме від

наявності та ефективності використання земельних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів залежать обсяги і якість виробництва продукції, що в майбутньому суттєво впливає на доходність та прибутковість підприємства. А відтак, виникає необхідність детально проаналізувати та оцінити кожен вид ресурсу окремо.

Важливу роль в господарській діяльності аграрних підприємств (на відміну від промислових) відіграє наявність (в достатній мірі) та ефективність використання земельних ресурсів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка, структура та землезабезпеченість підприємства

Показники	2022		2023		2024		2024 у % до 2022
	га	%	га	%	га	%	
Площа сільськогосподарських угідь	3975	100,0	3975	100,0	3775	100,0	95,0
з них: рілля	3815	95,97	3815	95,97	3680	97,48	96,5
Посівна площа	3705	93,21	3697	93,01	3515	93,11	94,9
Коефіцієнт використання ріллі	0,97	x	0,97	x	0,96	x	98,4
Коефіцієнт розораності землі	0,96	x	0,96	x	0,97	x	101,6
Середньорічна чисельність робітників, осіб	77	x	75	x	68	x	88,3
Припадає на одного працівника: с/г угідь	51,62	x	53,00	x	55,51	x	107,5
ріллі	49,55	x	50,87	x	54,12	x	109,2

Результати аналізу забезпеченості підприємства земельними ресурсами доводять, що протягом останніх трьох років ПП «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» має в наявності понад 3000 га сільськогосподарських угідь (в 2022 році 3975 га, а в 2024 площа скоротилась на 200 га або на 5,0%), з яких площа ріллі складає у 2024 році 3680 га, що на 4,5% менше ніж у 2022 році. Практично вся рілля відведена під посівну площу (2024 рік – 3515 га або 96,0%), про що свідчить

коефіцієнт використання ріллі, який у 2024 складає 0,96 проти 0,97 у 2022 році. Це свідчить про те, що підприємство протягом останніх трьох років 3-4% площі ріллі відводить під чорний пар, що позитивно впливає на родючість землі. Подальший аналіз свідчить, що у зв'язку з нерівномірними темпами скорочення наявності земельних ресурсів на підприємстві та кількості працюючих осіб, землезабезпеченість мала тенденцію до збільшення. Так, кількість площі сільськогосподарських угідь, що припадала на одного працівника у 2024 році проти 2022 року збільшилась на 7,5%, а площа ріллі – на 9,2%.

Сучасні підприємства протягом останніх трьох років воєнного стану в нашій країні стикаються з суттєвими проблемами наявності висококваліфікованих фахівців. Це стосується, перш за все, робочого персоналу. Відсутність достатньої кількості на підприємстві працівників необхідної спеціальності і відповідної кваліфікації суттєво можуть впливати на обсяги виробництва продукції та кінцеві результати господарської діяльності.

Дослідження щодо наявності трудових ресурсів на підприємстві наведені в таблиці 2.2.

Результати досліджень щодо наявності трудових ресурсів на підприємстві доводять, що протягом останніх трьох років чисельність працівників на підприємстві скоротилась на 11,7% або на дев'ять осіб. Проте, кількість відпрацьованого часу одним працівником мала тенденцію до збільшення на 2,9%. Нерівномірні темпи скорочення чисельності працівників на підприємстві та площі сільськогосподарських угідь негативно вплинули та трудозабезпеченість підприємства, яка у 2024 році проти 2022 року скоротилась на 7,0%.

Ключовим аспектом в аналізі трудових ресурсів є співвідношення кількості відпрацьованого часу одним працівником протягом року та річної продуктивності праці.

Наявність та рівень використання трудового потенціалу

Показники	2022	2023	2024	2024 у % до 2022
Площа с/г угідь, га	3975	3975	3775	94,97
Середньорічна чисельність працівників, осіб	77	75	68	88,31
Ними відпрацьовано – всього, тис. люд. год.	137,85	139,27	125,28	90,88
Відпрацьовано одним середньорічним робітником, люд-год.	1790,2	1856,9	1842,3	102,91
Річний запас робочого часу, т люд./ год.	148,23	144,38	130,90	88,31
Коефіцієнт використання робочого часу	0,93	0,96	0,96	102,91
Трудозабезпеченість, осіб/га	1,94	1,89	1,80	92,99

Таке співвідношення надає можливості частково дослідити та передбачити результати ефективності господарської діяльності підприємства. Відповідне співвідношення наведено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Динаміка співвідношення річної продуктивності праці та відпрацьованого часу одним працівником протягом року

Графічне зображення співвідношення річної продуктивності праці та відпрацьованого часу одним працівником протягом року наглядно доводить, що темпи росту обсягу виготовленої продукції одним працівником перевищують темпи зростання відпрацьованого часу одним робітником підприємства, що позитивно впливає на результативність господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Обсяги виробництва продукції суттєво залежать не тільки від наявності та ефективності використання трудових ресурсів, а і від забезпеченості підприємства потужною матеріально-технічною базою. Наявність на підприємстві новітньої та придатної до використання техніки збільшують можливості підприємства дотримуватись технології виробництва продукції та зменшувати витрати на капітальний і поточний ремонт, що суттєво впливає на кінцеві результати діяльності підприємства.

За допомогою таблиці 2.3 проведемо дослідження щодо наявності (у грошовому вимірі) основних засобів на підприємстві.

Таблиця 2.3

Наявність основних засобів, тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	2024 у % до 2022
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	102716,7	98608,07	96635,9	94,08
Сума зносу, тис. грн.	39032,36	36485,0	38654,4	99,03
Залишкова вартість, тис. грн.	63684,4	62123,1	57981,5	91,05

Дослідження щодо наявності основних засобів на підприємстві доводять, що протягом 2022-2024 років їх вартість мала тенденцію до скорочення, що негативно може вплинути на сучасний стан матеріально-технічної бази. Використовуючи графічний метод проведемо аналіз показників майнового стану підприємства (рис. 2.2).

Дослідження майнового стану доводять, що протягом останніх трьох років підприємство має певні проблеми з матеріально-технічною базою,

оскільки показник придатності основних засобів в динаміці має тенденцію до скорочення, а коефіцієнту зносу – до збільшення, що в майбутньому може призвести до негативної тенденції діяльності підприємства в цілому.

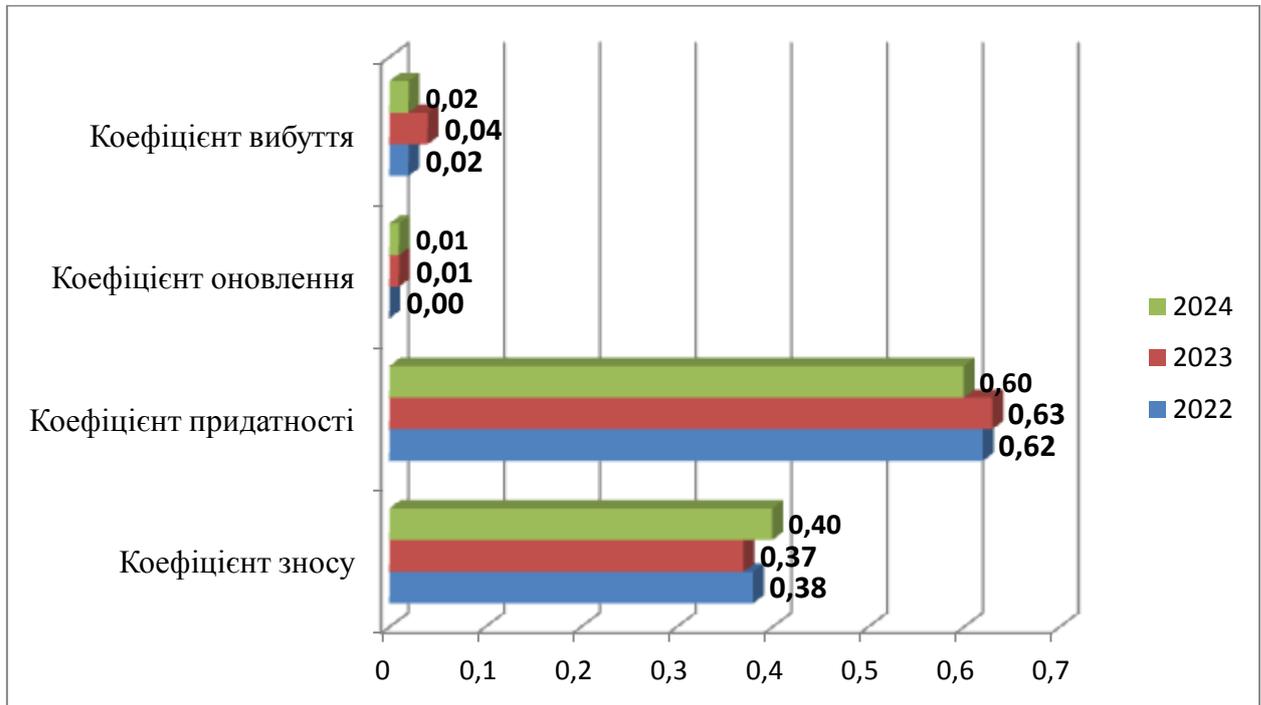

Рис. 2.2 Показники майнового стану підприємства

Дослідження сучасного стану матеріально-технічної бази підприємства в частині основних засобів завжди потрібно проводити в порівнянні з іншими наявними ресурсами на підприємстві, адже доволі часто виникають ситуації коли скорочення або, навпаки, збільшення основних засобів викликано певними змінами в наявності інших ресурсів або, взагалі, змінами в спеціалізації підприємства. Головне, щоб кожне підприємство дотримувалось певного співвідношення між всіма видами ресурсів. Великий обсяг основних засобів без наявності висококваліфікованих фахівців може призвести не до збільшення обсягів виробництва продукції, а до її простоїв і не обґрунтованого використання інвестицій в основні засоби.

Використовуючи таблицю 2.4 проведемо дослідження щодо результативних показників забезпеченості та ефективності використання основних засобів на підприємстві.

**Показники забезпеченості та ефективності використання
основних засобів**

Показники	2022	2023	2024	2024 у % до 2022
Середньорічна вартість основн. засобів, тис. грн.	64411,7	62903,7	60052,3	93,23
Площа сільськогосподарських угідь, га	3975	3975	3775	94,97
Виручка від реалізації продукції тис. грн.	161230,3	180577,9	165529,7	102,67
Середньорічна численність працівників, осіб	77	75	68	88,31
Фондооснащеність, грн.	1620,42	1582,48	1590,79	98,17
Фондоозброєність, грн.	836,52	838,72	883,12	105,57
Фондомісткість (за ЧД), грн.	0,40	0,35	0,36	90,81
Фондовіддача (за ЧД), грн.	2,50	2,87	2,76	110,12

Наведені дані в таблиці 2.4 свідчать, що у зв'язку з нерівномірними темпами скорочення вартості основних засобів, площі сільськогосподарських угідь та наявності працівників на підприємстві, результативні показники забезпеченості основними засобами мають різні тенденції в динаміці. Так, фондозабезпеченість підприємства у 2024 році проти 2022 року скоротилась трохи більше ніж на 2,0%, а от фондоозброєність зросла на 5,57%. Щодо показників ефективності використання основних засобів відмітимо, що вони мають позитивну динаміку до покращення. Так, фондівіддача у 2024 році проти 2022 року зросла на 10,12%, а фондомісткість скоротилась на 9,2%, завдяки збільшенню обсягів виробництва продукції.

В цілому, зазначимо, що підприємство раціонально та ефективно використовує наявні основні засоби на підприємстві і прикладає певні

зусилля щодо покращення результативних показників діяльності підприємства.

Важливою складовою частиною матеріально-технічної бази підприємства є оборотні засоби. Від своєчасного постачання необхідної сировини (насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали тощо) залежить не тільки дотримання технології виробництва продукції, а і ефективність використання всіх інших ресурсів підприємства та кінцеві результати діяльності товаровиробника. За допомогою таблиці 2.5 розглянемо показники ефективності використання оборотних засобів на підприємстві.

Таблиця 2.5

Показники ефективності використання оборотних засобів

Показники	2022	2023	2024	2024 у % до 2022
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн	121183,2	127242,4	134876,9	111,30
Виручка від реалізації продукції тис. грн.	161230,3	180577,9	165529,7	102,67
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	1,33	1,42	1,23	92,24
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, дні	274,3	257,2	297,4	108,41
Припадає оборотних засобів на 100 грн. основних, грн.	188,1	202,3	224,6	119,38

Наведені дані свідчать, що нерівномірні темпи зростання вартості оборотних засобів та виручки від реалізації продукції призвели до зниження коефіцієнту обороту оборотних засобів на 7,76%, що вплинуло на погіршення ефективності використання оборотних засобів. Так, період їх обороту за рік у 2024 році склав 297 днів, що на 8,4% більше ніж у 2022 році.

Промислово-виробничий потенціал складає більшу частку всіх активів підприємства і саме від раціонального та ефективного їх використання залежить результативність діяльності підприємства. Одним із показників, що свідчить про ефективність використання всіх активів на підприємстві є

рентабельність активів. Використовуючи графічний метод проаналізуємо їх рентабельність за останні три роки (рис.2.3).

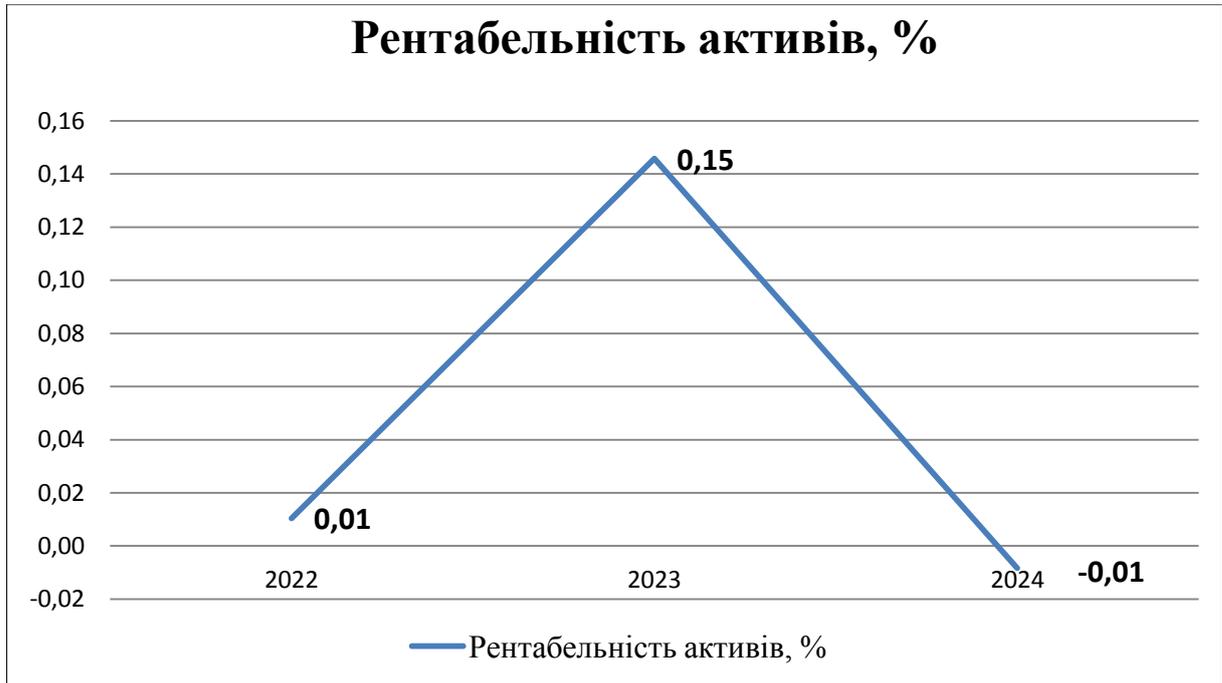

Рис. 2.3. Рентабельність активів підприємства

З графічного зображення чітко видно, що рентабельність активів на підприємстві має значні коливання (від - 0,01 % у 2024 році до 0,15 % у 2023 році), що свідчить про нестабільну діяльність підприємства протягом останніх трьох років.

2.2. Аналіз та оцінка показників фінансового стану підприємства

Сучасні реалії, що склались в Україні протягом останніх років вимагають від підприємств прийняття обґрунтованих та креативних рішень щодо їх господарської діяльності. Саме від них залежить фінансовий стан підприємства, його сучасний та майбутній стан конкурентоспроможності на ринку, можливості впроваджувати інвестиційно-інноваційні проєкти. Стабільний фінансовий стан підприємства суттєво впливає на рішення не

тільки самих керівників підприємства, а і майбутніх інвесторів, постачальників сировини, кредиторів.

Основними напрямками аналізу та оцінки фінансового стану підприємства є:

- Аналіз ліквідності підприємства та його платоспроможності;
- Оцінка фінансової незалежності;
- Аналіз ділової активності підприємства;
- Оцінка показників прибутковості;
- Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства.

Ліквідність підприємства – це його здатність швидко перетворювати свої активи на гроші. Іншими словами, ліквідність – це здатність підприємства своєчасно розраховуватись за всіма своїми платіжками. Аналіз ліквідності, а відповідно, і платоспроможності підприємства будується за принципом порівнянні активної частини балансу підприємства з його пасивною частиною. Підприємство буде вважатись ліквідним і платоспроможним, якщо його найбільш ліквідні активи, активи, що швидко та повільно реалізуються будуть перевищувати негайні, короткострокові та довгострокові пасиви, а активи, що важко реалізуються будуть меншими за постійні пасиви. Використовуючи табличну форму подачі інформації проведемо аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства за останні три роки (табл. 2.6).

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства доводить, що протягом останніх трьох років товаровиробник збільшив розмір свого робочого функціонуючого капіталу на 5,88 % що свідчить про можливість підприємства сплачувати свої боргові зобов'язання і, навіть, розширювати свою господарську діяльність. Цей факт також доводить і коефіцієнт покриття (загальної ліквідності), який протягом останніх років відповідав його нормативу (більше 1) і навіть значно перевищив, що ще раз свідчить про сприятливий стан ліквідності та платоспроможності на підприємстві. Проте,

зазначений коефіцієнт має тенденцію до погіршення (-0,25), що говорить про можливі певні проблеми, що виникали за цей час на підприємстві.

Таблиця 2.6

Ліквідність та платоспроможність підприємства

Показники	2022	2023	2024	2024 (+/-) та у % до 2022
Поточні активи, тис. грн.	139360,7	151418,5	163201,1	117,11
Поточні зобов'язання, тис. грн.	61131,7	57867,0	80371,2	131,47
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції, тис. грн.	1817,75	1934,08	1416,21	77,91
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	16359,74	22241,97	26907,95	164,48
Запаси, тис. грн.	121183,2	127242,4	134876,9	111,30
Робочий капітал, тис. грн.	78229,00	93551,46	82829,87	105,88
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,28	2,62	2,03	-0,25
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,30	0,42	0,35	0,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,03	0,02	-0,01
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	0,023	0,021	0,017	-0,01
Питома вага оборотних коштів в активах, %	68,39	70,65	73,10	4,71 в.п.
Питома вага запасів в поточних активах, %	86,96	84,03	82,64	-4,31 в.п.

Деталізувавши коефіцієнт загальної ліквідності, тобто проаналізувавши миттєву платоспроможність підприємства та його платоспроможність в короткостроковому періоді, виявили, що коефіцієнт проміжної та абсолютної ліквідності не відповідають нормативним значенням (норматив коефіцієнту проміжної ліквідності знаходиться в межах від 0,6 до 0,8, а нормативне значення коефіцієнту абсолютної ліквідності знаходиться на рівні 0,2). Так, коефіцієнт проміжної ліквідності протягом останніх трьох років коливався в межах від 0,3 у 2022 році до 0,42 у 2023 році. Головною причиною невідповідності зазначеного показника його нормативному значенню є велика питома вага запасів на підприємстві (від 82,6% у 2024 році до 86,96%

у 2022 році). Що ж стосується коефіцієнту абсолютної ліквідності, зазначимо, що він протягом останніх трьох років коливався в межах від 0,02 у 2024 році до 0,03 у 2022 році і в цілому мав тенденцію до скорочення на 0,01. Причиною погіршення можливостей підприємства своєчасно сплачувати миттєву заборгованість є зростаюча дебіторська заборгованість на підприємства (у 2024 році проти 2022 року зросла на 64,48%).

В цілому, слід зауважити, що незважаючи на певні проблеми підприємства з миттєвою платоспроможністю та платоспроможністю в короткостроковому періоді, воно є ліквідним і платоспроможним, а скорочення запасів на підприємстві та вирішення питання з боржниками підприємству надасть можливості значно покращити фінансові результати діяльності підприємства.

Фінансова стійкість підприємства означає його незалежність від зовнішніх кредиторів. Незалежність, автономність підприємства дозволяє йому диверсифікувати свою господарську діяльність, впроваджувати різноманітні, в тому числі і креативні, інвестиційні проекти, відповідати сучасним реаліям господарювання на ринку. Аналіз показників фінансової незалежності підприємства будується за принципом порівняння наявного у нього авансованого капіталу з джерелами його фінансування. Основні результативні показники фінансової стійкості та незалежності підприємства наведені у таблиці 2.7.

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства свідчить про фінансову незалежність підприємства протягом усього періоду дослідження, що підтверджується коефіцієнтом автономії, який протягом 2022-2024 років коливався в межах від 0,64 до 0,7. Тобто, підприємство в середньому за три роки на 67,0% було незалежним від кредиторів і тільки на 33,0% мало певну залежність. Відповідний висновок про незалежність підприємства підтверджується і коефіцієнтом фінансової стабільності, який вищий за його нормативне значення (норматив більше 1) і протягом останніх трьох років коливався в межах від 1,78 у 2024 році до 2,33 у 2023 році.

Фінансова стійкість підприємства

Показники	2022	2023	2024	2024 (+/-) до 2022
Коефіцієнт автономії	0,65	0,7	0,64	-0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,35	0,3	0,36	0,01
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,86	2,33	1,78	-0,08
Коефіцієнт фінансового ризику	0,54	0,43	0,56	0,02
Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,08	0,04	0,00	-0,08
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,59	0,62	0,58	-0,01
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,07	0,04	0,00	-0,07
Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,14	0,10	0,00	-0,14
Коефіцієнт інвестування	2,06	2,39	2,38	0,32

Таким чином, можемо зазначити, що підприємство є фінансово незалежним, платоспроможним, хоча і має певні проблеми з незначним погіршенням в динаміці своєї автономії та підвищенням фінансового ризику своєї діяльності за рахунок збільшення поточних зобов'язань.

В значній мірі на фінансову незалежність підприємства та його платоспроможність впливає ділова активність товаровиробника. Іншими словами, ділова активність показує як ефективно підприємство використовує свої фінансові ресурси. До складу результативних показників ділової активності відносяться показники, що характеризують швидкість обороту оборотних коштів, адже саме від цього обороту залежить платоспроможність підприємства. використовуючи табличну форму подачі інформації розглянемо основні результативні показники ділової активності підприємства (табл. 2.8).

Коефіцієнти та періоди ділової активності підприємства

Показник	2022	2023	2024	2024 (+/-)) та у % до 2022
Трансформація капіталу	0,80	0,86	0,76	-0,05
Оборотність дебіторської заборгованості	10,95	9,36	6,74	-4,21
Оборотність кредиторської заборгованості	2,07	2,66	2,29	0,21
Оборотність МВЗ	1,33	1,42	1,23	-0,10
Оборотність ВК	1,12	1,28	1,13	0,01
Оборотність основних засобів	2,50	2,87	2,76	0,25
Період обороту дебіторської заборгованості, днів (К1)	454,76	422,54	482,44	27,68
Період обороту запасів, днів (К2)	33,33	39,01	54,19	20,86
Період обороту кредиторської заборгованості, днів (К3)	274,4	257,6	297,4	23,00
Фінансовий цикл, днів (К1+К2-К3)	175,99	137,06	159,50	-16,49

Дослідження ділової активності підприємства доводять, що протягом останніх трьох років його практично усі коефіцієнти обороту ресурсів мали тенденцію до погіршення, що негативно вплинуло на періоди їх обороту. Проте, нерівномірне збільшення періодів обороту запасів, кредиторської та дебіторської заборгованостей вплинуло на скорочення фінансового циклу підприємства, що є позитивною динамікою ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

Ефективність функціонування підприємства означає, що протягом довготривалого часу підприємство раціонально та ефективно використовує наявні ресурси, має можливість здійснювати диверсифікацію підприємства, впроваджувати обґрунтовані інвестиційні проекти завдяки збільшенню розмірів своєї прибутковості та рентабельності господарської діяльності.

Оцінка показників прибутковості та рентабельності підприємства наведена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Прибутковість та рентабельність підприємства

Показник	2022	2023	2024	2024 (+/-) та у % до 2022
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	21,2	312,6	-18,8	-40,0
Витрати - всього, тис. грн.	161209,1	180265,3	165548,5	102,7
Виручка від реалізації с/г продукції тис. грн.	161230,3	180577,9	165529,7	102,7
Вартість активів, тис. грн.	203772,4	214322,2	223253,4	109,6
Власний капітал, тис. грн	132452,1	150025,5	142882,2	107,9
Рентабельність активів, %	0,010	0,146	-0,008	-0,019
Рентабельність власного капіталу, %	0,016	0,208	-0,013	-0,029
Чиста рентабельність продаж, %	0,013	0,173	-0,011	-0,025
Рентабельність діяльності підприємства, %	0,013	0,173	-0,011	-0,025

Наведені данні щодо прибутковості та рентабельності підприємства свідчать, що протягом періоду дослідження підприємство отримувало не значні прибутки, а у 2024 році навіть збиток за результатами господарської діяльності. Все це має певне відображення і в показниках різних видів рентабельності, які протягом періоду дослідження не перевищували 1,0% і, як вище зазначалося, у 2024 році мало навіть від'ємне значення.

Це свідчить про те, що незважаючи на досить позитивні показники ефективності використання промислово-виробничого потенціалу підприємства, його фінансових ресурсів і можливість залишатись фінансово незалежним та платоспроможним підприємством протягом останніх трьох років, його господарська діяльність значно погіршується завдяки прямо пропорційним змінам у рості його доходів та витрат на свою діяльність.

Таким чином, виходячи з аналізу та оцінки результативних показників ефективності діяльності підприємства можемо зазначити, що в подальшому підприємству необхідно переглянути асортимент своєї продукції та послуг, технології виробництва та ввести креативні зміни в господарську діяльність з урахуванням сучасних викликів щодо господарювання підприємств в умовах жорсткої конкуренції та воєнного стану в країні.

Висновки до другого розділу

1. Приватне підприємство «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» середнє за розміром підприємство незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років воно суттєво зменшило кількість орендованої землі (з 7755 га у 2020 році до 3775 га у 2024 році) та чисельність працівників (з 111 осіб у 2020 році до 68 осіб у 2024 році), має гарне місце розташування до ринків збуту своєї продукції, в достатній мірі забезпечено транспортними засобами, володіє трьома виробничими приміщеннями для зберігання продукції, має потужний машино-тракторний парк, забезпечено сучасними програмними засобами необхідними для ведення ефективної господарської діяльності.

2. Протягом періоду дослідження було встановлено, що підприємство раціонально та ефективно використовує наявні земельні ресурси, відповідально ставиться до підбору персоналу та ефективності його використання, що засвідчується більшими темпами росту річної продуктивності праці ніж темпами росту відпрацьованого часу одним робітником підприємства, має потужну матеріально-технічну базу (хоча і трохи застарілу) та ефективно її використовує (фондовіддача перевищує нормативне значення і має позитивну динаміку до зростання). Проте, рентабельність активів на підприємстві має значні коливання і низький

рівень (від - 0,01 % у 2024 році до 0,15 % у 2023 році), що свідчить про нестабільну діяльність підприємства протягом останніх трьох років.

3. Дослідження щодо результатів фінансової діяльності підприємства засвідчило, що воно є ліквідним, фінансово незалежним та платоспроможним незважаючи на певні проблеми підприємства з миттєвою платоспроможністю та платоспроможністю в короткостроковому періоді, що пов'язано з великою питомою вагою запасів на підприємстві та зростаючою дебіторською заборгованістю.

4. Аналіз основних показників ділової активності підприємства, які також засвідчують ефективність використання фінансових ресурсів, довели, що протягом останніх трьох років практично усі коефіцієнти обороту ресурсів мали тенденцію до погіршення, що негативно вплинуло на періоди їх обороту. Проте, нерівномірне збільшення періодів обороту запасів, кредиторської та дебіторської заборгованостей вплинуло на скорочення фінансового циклу підприємства, що є позитивною динамікою ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

5. Дослідження щодо кінцевих результатів господарської діяльності підприємства, зокрема його прибутковості та рівня рентабельності, довели, що протягом періоду дослідження підприємство отримувало не значні прибутки, а у 2024 році навіть збиток за результатами господарської діяльності. Все це мало певні відображення і в показниках різних видів рентабельності підприємства, які протягом періоду дослідження не перевищували 1,0%, а у 2024 році навіть мали від'ємне значення. Це свідчить про те, що незважаючи на досить позитивні показники ефективності використання промислово-виробничого потенціалу підприємства, його фінансових ресурсів і можливості залишатись фінансово незалежним та платоспроможним підприємством протягом останніх трьох років, його господарська діяльність значно погіршується завдяки прямо пропорційним змінам у рості його доходів та витрат на свою діяльність.

Отже, виходячи з аналізу та оцінки результативних показників ефективності діяльності підприємства можемо зазначити, що в подальшому підприємству необхідно переглянути асортимент своєї продукції та послуг, технології виробництва та ввести креативні зміни в господарську діяльність з урахуванням сучасних викликів щодо господарювання підприємств в умовах жорсткої конкуренції та воєнного стану в країні.

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Обґрунтування резервів підвищення прибутковості підприємства

Нестабільні економічні умови діяльності підприємств в період воєнного стану в нашій країні вимагають від керівництва підприємств пошуку креативних, обґрунтованих ідей щодо фінансової стабільності господарської діяльності та підвищення його прибутковості, як в абсолютних, так і відносних показниках. З цією метою керівники підприємств вивчають всі основні проблеми та ризики ведення господарської діяльності, на підставі яких виявляють новітні, креативні ідеї щодо покращення умов господарювання. В допомогу підприємствам аграрного бізнесу Управління агроекспертизи департаменту підтримки агробізнесу та ESG напрямку АТ «Креді Агроколь Банк» провели аналіз основних ризиків ведення аграрного бізнесу в Україні під час воєнного стану та видали довідник на допомогу аграріям [1]. Згідно даного довідника ключовими факторам впливу на сільське господарство України у 2025 році були наступні чинники:

- вплив природно-кліматичних умов на виробництво аграрної продукції;
- зростаючі ціни на паливно-мастильні матеріали та енергоресурси;
- динаміка обмінного курсу гривні, яка суттєво впливала на зростання цін на посадковий матеріал, гербіциди, фунгіциди, добрива тощо;
- зміна логістичних шляхів реалізації продукції, а інколи і партнерів тощо.

Виходячи з переліку ключових факторів впливу на процес господарювання аграрних підприємств, з метою уникнення більшої частки

впливу чинників на прибутковість підприємств та їх фінансовий стан, рекомендується:

- змінити посадковий матеріал тих культур, що зазнали суттєвого впливу під час зміни природно-кліматичних умов. Рекомендується закуповувати насіннєвий (посадковий) матеріал тих сортів, що здатні витримувати суттєві коливання погодних умов;

- проводити аналіз ринків нішевих культур та впроваджувати їх виробництво у процес господарської діяльності. Вихід на незаповнені ринки нішевих культур надасть можливість підприємству отримувати суттєві прибутки і покращити свій фінансовий стан;

- використовувати цифрові платформи для пошуку партнерів з реалізації своєї продукції, що суттєво скоротить витрати на маркетинг та логістику;

- зайнятись максимальною переробкою відходів від виробництва основних видів продукції;

- впроваджувати новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, зокрема такі технології як: No-Till, Strip-Till, Vert-Till, покривні культури, точне землеробство тощо;

- зайнятись переробкою основного виду продукції. Наприклад, зерно переробляти в муку, з молока виготовляти сири тощо, адже сировина завжди коштує дешевше, ніж готова продукція;

- впроваджувати у процес виробництва енергозберігаючі технології та біоенергетику, використовувати сонячні панелі тощо.

Отже, виходячи з проведеного аналізу виявлених проблем в господарській діяльності аграрних підприємств та можливих варіантів їх вирішення, ПП «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» пропонується впровадити у процес виробництва нішеву культуру – часник. Як показав аналіз ринку часнику, ця ніша практично вільна, адже мало хто з підприємств займається його вирощуванням. Більша частка часнику завозиться з інших країн. Проте, дослідження довели, що у тих підприємств, що займаються його

виробництвом вже декілька років поспіль, їх продукцію закупають за кордоном і перепродають її в інші країни. При цьому вони отримують чи малий прибуток. А деякі аграрії країн ЄС вважають, що краще вирощувати нішеві культури, які принесуть значно більший прибуток, ніж зернові та технічні культури, адже ціна землі в їх країнах значно вища, ніж в Україні (станом на сьогодні).

Часник – це культура, яка використовується, перш за все, у харчовій промисловості. В сухому вигляді його додають при виготовленні ковбас, м'яса, овочів; у сирому вигляді – до салатів, соусів, маринадів. Часник маринують та продають як приправу до страв. Його запікають і додають до пюре або намазують на хліб. Вживання часнику у кулінарії необмежене. Його додають практично до усіх страв. З нього навіть роблять оцет.

Часник також використовується у медицині. Він сприяє зміцненню імунітету, покращенню роботи серцево-судинної системи, знижує ризики утворення раку. Ефірну олію з часнику використовують для зняття стресів та покращення дихання під час ароматерапії. Його використовують, як в традиційній, так і в не традиційній медицині.

Таким чином, часник – це культура, яка завжди буде мати попит на ринку, як на внутрішньому, так і на зовнішньому.

З метою обґрунтування доцільності впровадження на підприємстві вирощування часнику, спочатку потрібно розглянути його технологію вирощування та розрахувати витрати на його виробництво і реалізацію.

Технологія вирощування часнику, на перший погляд, досить проста, але вона має декілька особливостей, без урахування яких підприємство замість високих врожаїв може практично нічого не отримати і, відповідно, не в змозі буде покрити високі початкові інвестиції для процесу його вирощування.

Технологія вирощування часнику, як і будь-яких інших культур, починається з обробітку ґрунту і розуміння його рН. Якщо у вашого підприємства кислотність ґрунту складає від 3,7 до 4,2 рН, то вашому

підприємству не рекомендується займатись вирощуванням часнику. Це, як правило, підприємства, що знаходяться в Житомирській, Чернігівській та Київській областях. На решті земельних ресурсів України аграрного спрямування вирощування часнику є придатним. В процес підготовки ґрунту до посадки часнику входить культивація та боронування (з метою розпушування землі та розбивки великих грудків). Цей процес можна виконати за допомогою дисколапового агрегату Case IH Ecolotiger, трактору John Deere та дискових борон Case IH True-Tandem, які є в наявності у підприємства. Посадка часнику проводиться в жовтні – листопаді (все буде залежати від природно-кліматичних умов). Головне при посадці розуміти, що часнику до перших заморозків потрібно гарно укорінитись. На це потрібно приблизно 2,0-2,5 тижні. Але і досить рано його саджати не рекомендується, оскільки при теплій погоді восени, він може зійти, а потім, за відсутності снігового покриву, при зниженні температури, змерзнути.

Щодо насінневого матеріалу, то рекомендується закупувати часник сорту Spring White або Фіолетовий (рис. 3.1), потенційна урожайність яких сягає 28,0т/га. Ці сорти було обрано не тільки тому, що у них висока урожайність. Справа в тому, що ще до їх доставки, підприємство-реалізатор насінневого матеріалу його обробляє відповідними фунгіцидами, дотримується правил зберігання, що суттєво скорочує кількість втрати часнику, як насінневого матеріалу. Вартість його складає 320,0 грн/кг. Це доволі дорогий насінневий матеріал, але це того коштує.

Посадка часнику проводиться за допомогою сажалки фірми Broch, яку підприємству рекомендується у перші два роки орендувати на час посіву. Згідно технології посіву, потрібно сіяти шість рядків часнику з міжряддям у 25,0 см. Потім робиться технічна колія в 60,0 см. Далі схема повторюється.

Рис. 3.1. Сорт часнику Фіолетовий

Коли з'являться перші сходи, потрібно проводити обробку ґрунту від бур'янів. Для цього рекомендується використати гербіцид Вентура (Клетодим) у нормі 0,5 л/га (рис. 3.2.).

Вентура допоможе зберегти 25-45% урожаю за рахунок контролю та знищення бур'янів на Ваших полях.

Для фізичних осіб - безпечна оплата при отриманні на Новій Пошті.
Для Господарств - безготівка за договором з ПДВ.

✓ В наявності

Голосів: 5 ★★★★★

Цена:
Ціна: 340.00 грн/л.

Замовити в 1 клік

Для отримання консультації та замовлення необхідного товару прямо зараз зателефонуйте в відділ продаж:

☎ 095-515-41-66	☎ 095-746-92-54
☎ 050-737-02-48	☎ 098-101-20-80
☎ 097-644-50-46	☎ 068-150-75-32

Або залишайте заявку на зворотній дзвінок, натиснувши кнопку і заповнивши форму:

Рис. 3.2. Гербіцид Вентура (Клетодим)

Джерело: [7]

Внесення гербіцидів, як і добрив рекомендується здійснювати за допомогою крапельної системи зрошення, безпосередньо у ґрунт. У якості добрив рекомендується використовувати Амофосну. В цьому добриві одночасно поєднується азот, фосфор і калій, які потрібно для часнику. Щодо зрошення, то можна використовувати як крапельне зрошення, так і дощування. Проте, більш рекомендується використати саме крапельне зрошення, оскільки: 1) буде відбуватись економія води; 2) полегшує внесення добрив та гербіцидів.

Збір врожаю здійснюється за допомогою спеціалізованого комбайну фірми Broch, який одночасно зі збором часнику здійснює обрізку верхніх стебел. Часник, після його сортування за розмірами, упаковують у великі мішки Біг-Бег. Їх кількість залежить від валового збору урожаю. Слід також зазначити, що процес посадки, збору урожаю практично повністю автоматизований, тому в процесі його виробництва задіється не більше п'яти працівників.

Проведенні дослідження щодо технології вирощування часнику дозволяють провести перші розрахунки витрат на його виробництво. Оскільки в процесі вирощування часнику буде використовуватись техніка, що є в наявності на підприємстві, також та, яку потрібно закупити і яка буде орендуватись на період процесу виробництва продукції, спочатку розрахуємо амортизаційні витрати та витрати на закупку і оренду техніки.

Згідно технології вирощування часнику підприємству спочатку необхідно підготувати ґрунт до його посіву. Це здійснюється за допомогою трактору John Deere, залишкова вартість якого складає 3407438,0 грн. і термін його експлуатації 10 років, дисколапового агрегату Case IH Ecolotiger залишковою вартістю 1057000 грн. і терміном експлуатації вісім років та дискових борон Case IH True-Tandem залишковою вартістю 338200,0грн. і терміном експлуатації 9 років. Вся ця техніка у підприємства є в наявності. Нарахування амортизаційних витрат будемо здійснювати за допомогою

прямолінійного методу. Таким чином, загальна сума на всю вище зазначену техніку складе 510446,6 грн., а саме:

- 1) трактор John Deere - 3407438,0 / 10 років = 340743,8 грн.;
- 2) дисколаповий агрегат Case IH Ecolotiger - 1057000 / 8 років = 132125,0 грн.;
- 3) дискові борони Case IH True-Tandem - 338200,0 / 9 років = 37577,8 грн.
- 4) Загальна сума - 340743,8 + 132125,0 + 37577,8 = 510446,6 грн.

В процесі посадки часнику додатково до трактору використовується спеціальна саджалка для часнику. Дослідження ринку відповідної техніки дало можливість встановити, що найкращим варіантом буде купити або орендувати на період посадки часнику саджалку іспанської фірми Broch (рис. 3.3.).

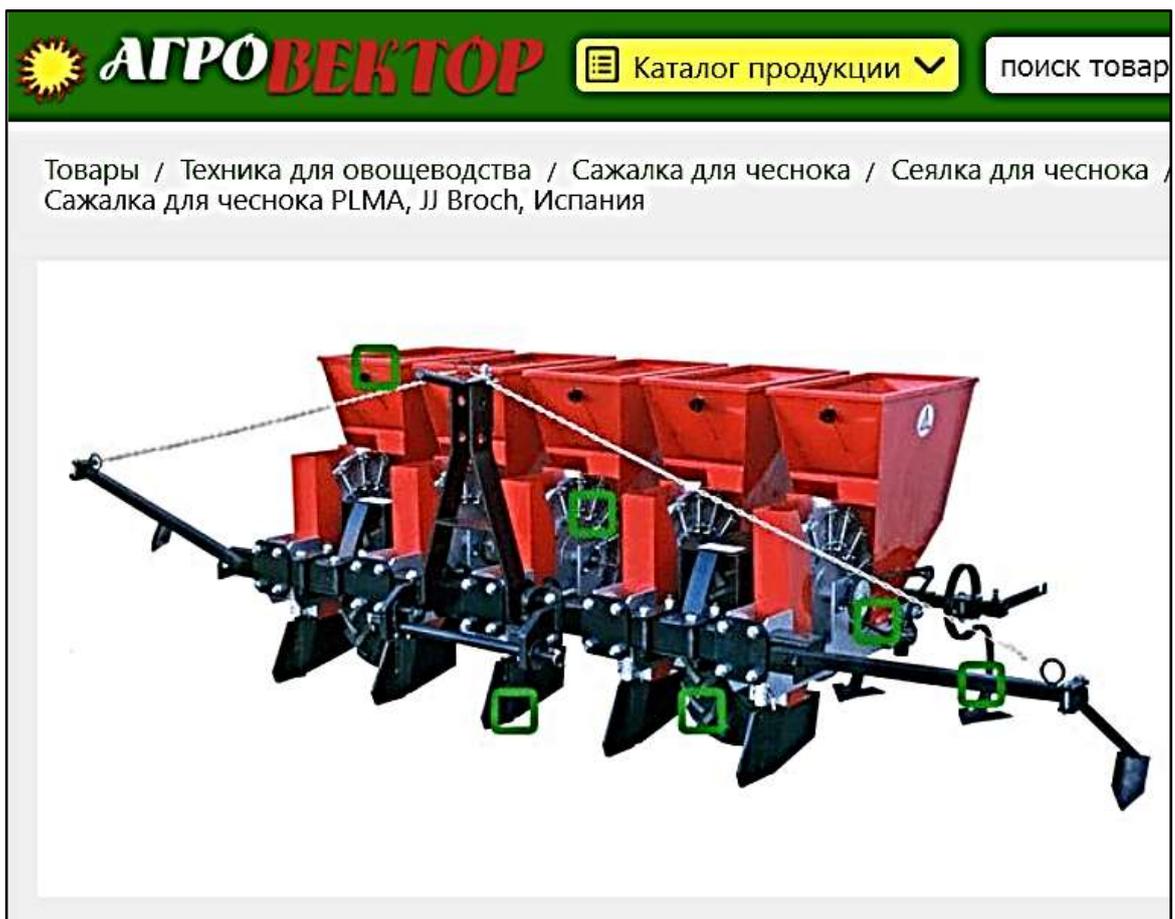

Рис. 3.3. Сажалка для часнику PLMA, JJ Broch (Іспанія)

Джерело: [16]

Враховуючи її ціну на ринку і той факт, що підприємству додатково ще потрібно буде закупити комбайн для збору урожаю, необхідну кількість посадкового матеріалу тощо, йому пропонується перші два роки орендувати саджалку на період посадки. Це дозволить скоротити початкові витрати на впровадження інвестиційного проєкту. Оренда такої саджалки, згідно досліджень пропозицій на ринку, складає 150\$ за гектар або 6375,0 грн./га ($150 * 42,5 = 6375,0$).

Для збору урожаю підприємству пропонується купити спеціалізований комбайн іспанської фірми Broch, який в процесі збору урожаю одночасно зрізає верхні стебла часнику. Вартість такого комбайну на ринку значно коливається від року його випуску і фірми, яка його реалізує. Підприємству рекомендується закупити комбайн за середньою ціною (3170000,0 грн.), яка відповідає позиції «ціна-якість». Термін експлуатації комбайна – 10 років. Таким чином, загальна щорічна сума амортизації комбайну складе 317000,0 грн. ($3170000,0 / 10 = 317000,0$ грн.).

В процесі збору урожаю додатково потрібно використовувати два вантажних автомобілі, які будуть доставляти продукцію до місця подальшої обробки часнику. Підприємство має в наявності два вантажних автомобілі залишковою вартістю 1050000,0 грн. і терміном експлуатації вісім років. Таким чином, загальна щорічна сума амортизації двох вантажних автомобілів буде складати 131250,0 грн. ($1050000,0 / 8 = 131250,0$ грн.).

Після збору часнику його потрібно відсортувати (провести колібровку) за розміром. Це здійснюється за допомогою сортувальної машини іспанської фірми Broch (рис. 3.4), яку підприємству рекомендується закупити. Дослідження рику дозволили встановити її ціну, яка складає 634200,0 грн., а термін експлуатації 10 років. Таким чином, сума амортизаційних відрахувань складає 63420,0 грн. ($634200,0 / 10 = 63420,0$).

Вирощування часнику, згідно технології, потребує зрошення. Звісно, що часник може вирости і без зрошення, але його урожайність буде доволі малою, а головки часнику не будуть відповідати товарному вигляду.

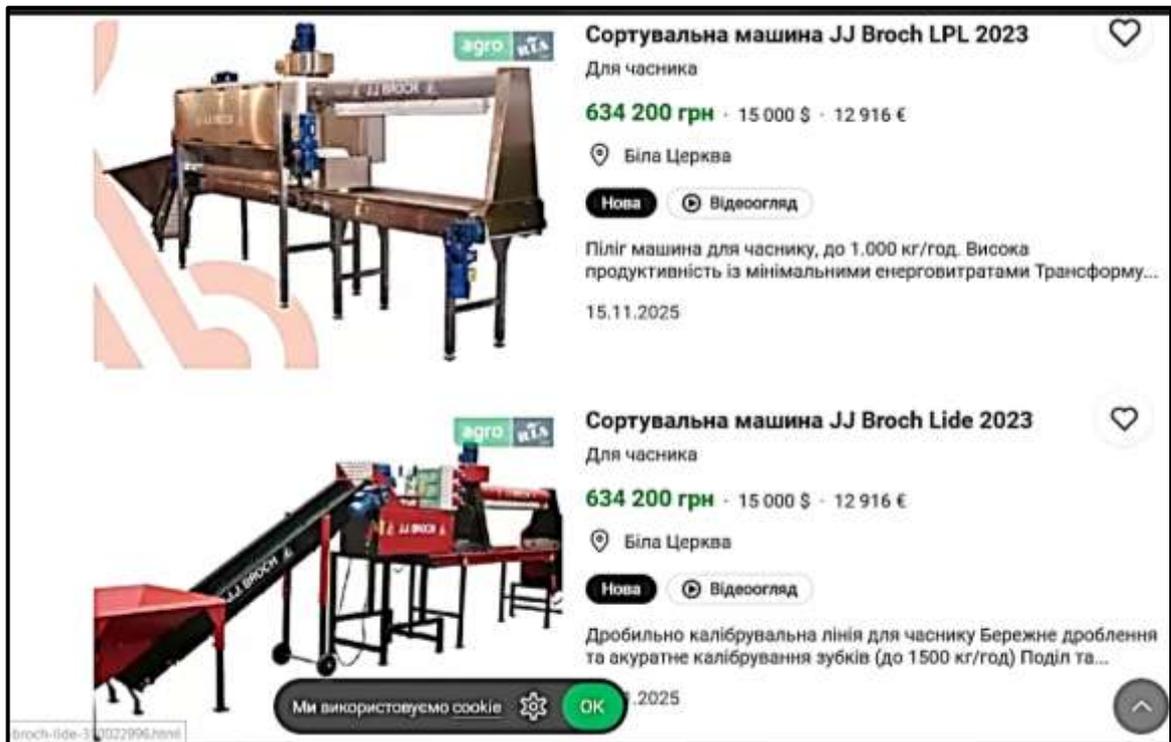

Рис. 3.4. Сортивальна машина JJ Broch (Іспанія)

Джерело: [18]

Тому, підприємству рекомендується скористатись послугами фірми, яка повністю встановлює крапельне зрошення і, при необхідності, може пробурити скважену для подачі води до поля. Послуги такої фірми коштують 1300,0\$/га або 55250,0 грн./га.

Виробництво часнику потребує вибору найкращого насінневого матеріалу. Після досліджень ринку було встановлено, що кращими сортами часнику є сорт Фіолетовий та сорт Spring White, потенційна урожайність яких (при дотриманні технології вирощування) складає 28,0 тон/га. Вартість такого посадкового матеріалу доволі висока (320,0 грн/кг). Але це того варте. З урахуванням схеми висадки часнику, на 1 га потрібно 1600 кг посадкового матеріалу. Таким чином, загальна сума витрат на 1 га складе 512000,0 грн, а на рекомендовані 100 га – 51200000,0 грн. це найбільша стаття витрат в загальній сумі витрат на виробництво часнику.

В процесі росту часнику потрібно проводити обробку ґрунту від бур'янів (рис. 3.2) та вносити добриво (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Добриво Амофос

Джерело: [9]

Внесення гербіцидів, як і добрив рекомендується здійснювати за допомогою крапельної системи зрошення, безпосередньо у ґрунт. У якості добрив рекомендується використовувати Амофосну. В цьому добриві одночасно поєднується азот, фосфор і калій, які потрібно для часнику.

Враховуючи ціну гербіциду (340,0 грн./л) та його норму внесення (0,5л/га), на 100,0 рекомендованих гектар посівної площі часнику загальна сума витрат складе 17000,0 грн. ($340,0 * 0,5 * 100,0 = 17000,0$).

Витрати на закупівлю добрива при його ціні 2000,0 грн. за 50 кг. і нормі внесення 10,0 кг/га складуть на 100 га 40000,0 грн. ($2000,0 / 50 * 10 * 100 = 40000,0$).

Для підрахунку витрат на закупівлю мішків типу Біг-Бег потрібно знати їх розмір та потенційний валовий збір продукції. Було проаналізовано відповідний ринок і встановлено, що кращим варіантом для підприємства буде закупка мішків розміром 90х90х230, які можуть вмістити 1000,0 кг продукції. Їх вартість на ринку складає 285,0 грн./шт. (рис. 3.6).

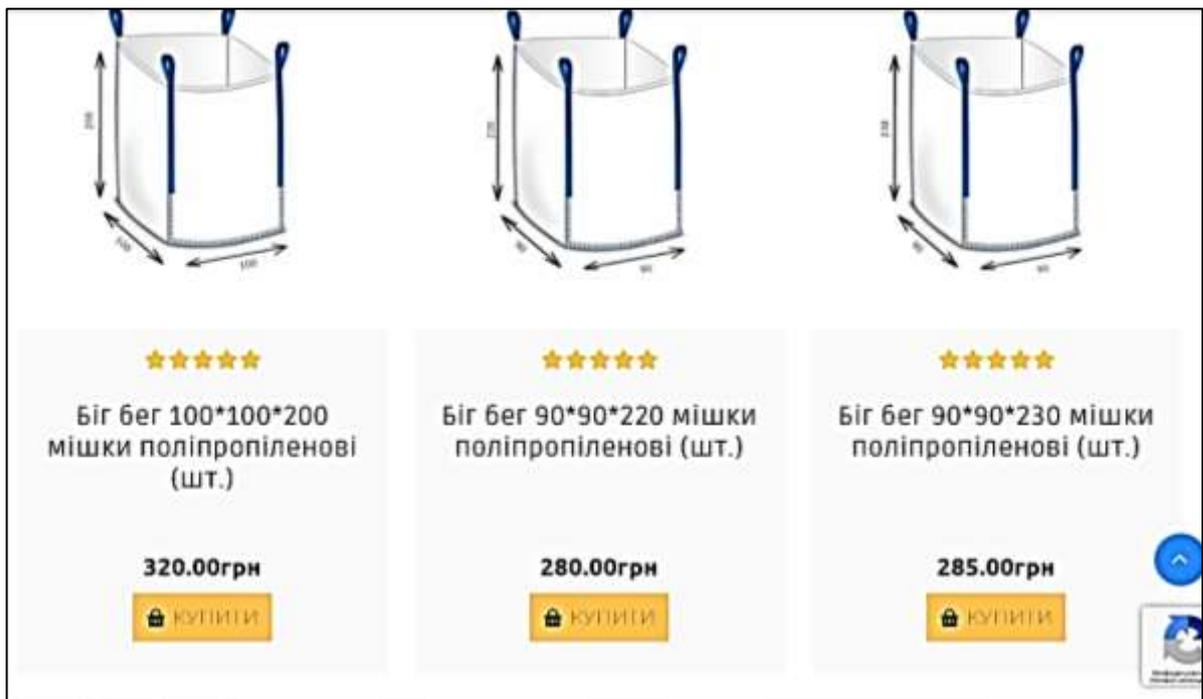

Рис. 3.6. Ціна мішків Біг-Бег

Джерело: [22]

Щодо валового збору продукції, то зазначимо, що підприємству пропонується вирощувати часник на площі 100,0 га. Потенційна урожайність запропонованого сорту Spring White складає 28,0 т/га. Враховуючи ризики перших років вирощування продукції, підприємству рекомендується запланувати урожайність часнику на рівні 12,0 т/га. Таким чином, валовий збір часнику складе 1200,0 тон. або 1200000,0 кг.

Отже, враховуючи потенційний валовий збір часнику, розміри мішків Біг-Бег та їх ціну, загальна сума витрат на їх закупівлю складе 342000,0 грн. ($1200,0 * 285,0 = 342000,0$).

Виробництво продукції не можливе без трудових ресурсів. Враховуючи той факт, що вирощування часнику буде здійснюватися практично повністю в автоматизованому процесі, для його виробництва знадобиться лише п'ять працівників. Середня їх заробітна плата на місяць планується у розмірі 15000,0 грн. із щорічним її підвищенням. В процесі виробництва продукції вони будуть задіяні лише пів року, тому і витрати по оплаті праці розраховуємо на пів року. Таким чином, загальна сума витрат складе 549000,0 грн. ($15000,0 \text{ грн.} * 5 \text{ осіб} * 6 \text{ міс.} * 1,22 \text{ (ЄСВ)} = 549000,0$).

Процес виробництва продукції не можливий без інших додаткових витрат, що буде нести підприємство. Загальну суму цих витрат рекомендуємо взяти на рівні 5,0% від суми всіх вище розрахованих витрат на виробництво продукції. Таким чином сума інших витрат складе 2966630,8 грн. ($59332616,6 * 0,05 = 2966630,8$).

Процес реалізації продукції не можливий без витрат на паливно-мастильні матеріали (з урахуванням витрат на бензин і дизельне паливо) та додаткових витрат пов'язаних з процесом реалізації продукції. Підприємству рекомендується взяти розмір цих витрат на рівні 20,0% від загальних виробничих витрат з урахуванням інших витрат, що увійшли у загальну суму виробничих витрат. Таким чином, загальна сума транспортних витрат складе 3114962,4 грн. ($62299247,4 * 0,05 = 3114962,4$).

Визначивши витрати по кожній статті калькуляції, зведемо їх в єдину таблицю для наочності (табл. 3.1). з урахуванням того, що часник пропонується висаджувати восени, роки в інвестиційному проекті взяті починаючи з 2027 року.

Таблиця 3.1.

Поточні операційні витрати на виробництво часнику

Статті витрат	Сума витрат, грн.		
	2027	2028	2029
Оплата праці	549000,0	576450,0	605272,5
Амортизація	1022116,6	1022116,6	1022116,6
Насіння	51200000,0	53760000,0	56448000,0
Гербіциди + добрива	57000,0	59850,0	62842,5
Мішки Біг-Бег	342000,0	359100,0	377055,0
Зрошення (під ключ)	5525000,0	1105000,0	1160250,0
Оренда сажалки Vgosh	637500,0	669375,0	702843,8
Всього без інших витрат	59332616,6	57551891,6	60378380,4
Інші витрати (5% від загальних без логістики)	2966630,8	5755189,2	6037838,0
Всього з іншими витратами	62299247,4	63307080,8	66416218,4
Транспортні витрати (логістика) - 5% від загальних виробничих витрат	3114962,4	6330708,1	6641621,8
Всього витрат, грн.	65414209,8	69637788,8	73057840,2

Отже, згідно наведених даних у таблиці 3.1. Загальна сума витрат на вирощування часнику у перший рік впровадження інвестиційного проєкту складе 65414209,8 грн., а в подальші роки вона буде збільшуватись на 5,0% відповідно до кожного попереднього року на підставі уникнення ризиків щодо постійно зростаючих цін на сировину.

3.2. Доцільність впровадження інвестиційного проєкту

Впровадження інвестиційного проєкту з вирощування часнику на підприємстві передбачає вкладення коштів у розмірі 67625513,2 грн. Таких коштів у підприємства немає. Тому йому пропонується взяти кредит під 25,0% річних. Життєвий цикл проєкту складає три роки.

З метою складання бюджету проєкту, за допомогою якого встановимо його платоспроможність, спочатку визначимо загальну суму потенційного доходу від реалізації продукції. Дослідження щодо ціни часнику на ринку продукції дають можливість стверджувати, що його вартість значно коливається і знаходиться в межах від 100,0 грн/кг до 180,0 грн./кг. Все залежить від сорту часнику, його товарного вигляду, розмірів тощо. Підприємству пропонується закласти вартість часнику на рівні 120,0 грн/кг і протягом усього життєвого циклу проєкту її не змінювати. Таким чином, з урахуванням запланованої ціни за 1 кг часнику та раніше встановленого обсягу його виробництва, загальний обсяг щорічного доходу від реалізації продукції складе 144000000,0 грн. або 144,0 млн. грн. ($120,0 \text{ грн/кг} * 1200,0 \text{ т} * 1000 = 144000000,0$).

В бюджеті проєкту важливу роль відіграють загальні витрати на виробництво продукції, які були розраховані у попередньому розділі. Представимо їх в таблиці 3.2., в якій наведемо витрати не тільки по роках, а і у розрізі прямих та інших витрат.

Витрати операційної діяльності, грн.

Показники	2027	2028	2029	усього
Прямі матеріальні витрати	57761500,0	55953325,0	58750991,3	172465816,3
Прямі трудові витрати (оплата праці і соціальні відрахування)	549000,0	576450,0	605272,5	1730722,5
Разом прямі витрати	58310500,0	56529775,0	59356263,8	174196538,8
Операційні витрати — всього	6081593,2	12085897,2	12679459,9	30846950,3
у т.ч. адміністративні та інші витрати	2966630,8	5755189,2	6037838,0	14759658,0
Амортизація	1022116,6	1022116,6	1022116,6	3066349,8
Всього витрат операційної діяльності	65414209,8	69637788,8	73057840,2	208109838,9

Наведені дані щодо витрат на виробництво часнику протягом усього життєвого циклу проекту доводять, що у першій рік їх сума складе 65414209,8 грн. або 65,41 млн. грн. і з кожним роком вони будуть збільшуватись у зв'язку із закладеним в проект зростанням цін на сировину. Загальна сума витрат за весь період планового існування проекту складе 208109838,9 грн. або 208,1 млн. грн. Найбільша питома вага у структурі витрат – це прямі витрати на виробництво продукції, які складають 82,9%.

Отже, визначившись з загальною сумою інвестиційних вкладень, витратами на виробництво продукції та очікуваним розміром доходу від її реалізації, складемо бюджет проекту (табл. 3.3).

Наведені дані бюджету проекту в таблиці 3.3 дозволять стверджувати, що проект може бути запропонований та прийнятий, оскільки він є збалансованим щодо доходів та витрат.

Бюджет проєкту, грн.

Статті доходів/витрат	2027	2028	2029
1. Кошти на початок проєкту	67625513,2	95492168,5	127588433,9
2. Надходження від операційної діяльності	144000000,0	144000000,0	144000000,0
3. Разом наявні кошти (1+2)	211625513,2	239492168,5	271588433,9
4. Витрати по операційній діяльності	65414209,8	69637788,8	73057840,2
4а. Витрати по виплатах за кредит	50719134,9	42265945,75	0
5. Разом грошові виплати	116133344,7	111903734,6	73057840,2
6. Кошти на кінець року (3-5)	95492168,5	127588433,9	198530593,7
7. Грошовий потік по операційній діяльності (2-4)	78585790,2	74362211,2	70942159,8

Впровадження інвестиційного проєкту передбачає його оцінку показників ефективності, в процесі визначення яких необхідно встановити дисконтовані вигоди та дисконтовані витрати за допомогою коефіцієнту дисконтування. Для визначення відповідних показників коефіцієнт дисконтування був взятий на рівні 40,0% з метою скорочення можливих ризиків в процесі впровадження проєкту. Також було враховано, що підприємство протягом двох років повинно повернути тіло кредиту разом з відсотками (табл. 3.4).

Дослідження показників ефективності проєкту доводять, що кожного року його дисконтовані вигоди перевищують дисконтовані витрати, що ще раз підтверджує доцільність впровадження інвестиційного проєкту з вирощування часнику.

Показники ефективності проєкту

Показники	2027	2028	2029
Сума інвестицій, грн.	67625513,2		
Вигоди по проєкту, грн.	144000000,0	144000000,0	144000000,0
Поточні витрати по проєкту, грн.	65414209,8	69637788,8	73057840,2
Очікуваний прибуток, грн.	78585790,2	74362211,2	70942159,8
Відсотки по кредиту (25%) + тіло кредиту, грн.	50719134,9	42265945,75	0
Амортизація, грн.	1022116,6	1022116,6	1022116,6
Коефіцієнт дисконтування (R=40,0%)	1	0,714	0,510
Чисті грошові потоки, грн.	28888771,9	33118382,0	71964276,4
Дисконтовані грошові потоки, грн.	28888771,9	23646524,8	36701780,95
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проєкту, грн.	28888771,9	52535296,7	89237077,61
Дисконтовані вигоди, грн.	145022116,6	103545791,3	73961279,5
Дисконтовані витрати, грн.	116133344,7	79899266,5	37259498,5

Показники ефективності проєкту, що наведені в таблиці 3.4, є основою для визначення основних індикаторів інвестиційного проєкту – це рентабельності інвестицій та періоду окупності проєкту (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Індикатори ефективності проєкту

Показники	Значення
NPV	89237077,6
NPV _м	21611564,4
Рентабельність інвестицій, %	32,0
Коефіцієнт вигоди/витрати	1,38
Строк окупності проєкту, років	2,41

Індикатори ефективності проєкту доводять раціональність та доцільність його впровадження у процес господарської діяльності

підприємства, оскільки рентабельність інвестиційних коштів складає 32,0%, а період окупності не перевищує його життєвий цикл і дорівнює 2,41 роки.

Будь-який інвестиційний проєкт повинен бути проаналізований щодо можливих ризиків його впровадження. З цією метою проводять кількісний аналіз за допомогою методу аналізу сценаріїв (табл. 3.7) та якісний аналіз за допомогою методу зони виробничої стійкості (табл. 3.8).

Вихідна інформація для цих видів аналізу подана в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Вихідна інформація для кількісної оцінки ризиків

Ймовірність сценарію	Часник		
	Ціна за 1 т, грн.	Собівартість 1т, грн.	Кількість реалізованої продукції, т
0,5	120000,0	54511,84	1200,00
0,3	120000,0	65414,21	1200,00
0,2	120000,0	76316,58	1200,00
1	x	x	x

Ймовірність сценарію 0,2 означає, що витрати на одну тону виробництва часнику зростуть на 40,0% від першого варіанту сценарію, ймовірність якого 50,0%.

Таблиця 3.7

Оцінка ризиків проєкту за методом аналізу сценаріїв

Ймовірність сценарію	Часник			Відхилення від можливого значення доходу
	МЗД	МЗДі	МЗДо	
0,5	78585790,20	39292895,10	69427800,83	41885750,00
0,3	65502948,24	19650884,47		
0,2	52420106,28	10484021,26		
Коефіцієнт варіації	0,60			

Оцінка ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості

Ймовірність	Часник		
	ТБВ	ЗВС,%	ЗВС ₀
0,5	57,97	95,17	47,58
0,3	66,22	94,48	28,34
0,2	80,47	93,29	18,66
Очікуваний рівень зони виробничої стійкості	x	x	94,59

Аналіз оцінки ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості доводить, що навіть при найгіршому сценарії (0,2) точка беззбитковості проєкту складає 80,47 тон продукції замість 1200,0 тон. Тобто підприємству потрібно буде реалізувати біля 81,0 тони часнику щоб перекрити всі змінні витрати.

Отже, проведений аналіз доцільності та ефективності впровадження інвестиційного проєкту з вирощування часнику в господарську діяльність підприємства доводить, що проєкт є прибутковим, окупним в межах його життєвого циклу і таким, що може бути рекомендований до його впровадження.

Оцінка ефективності впровадження інвестиційного проєкту надала можливості оцінити його рентабельність та окупність вкладених коштів у процес його реалізації. Але, вона не дає можливості оцінити прибутковість виробництва продукції з урахуванням усіх вкладених коштів та порівняти очікуваний прибуток з фактичними результатами діяльності підприємства у звітному періоді.

Показники ефективності виробництва часнику надано у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Показники економічної ефективності вирощування часнику

Показники	2027	2028	2029
Витрати - всього, грн.	116133344,70	111903734,59	73057840,22
в т.ч. витрати по сплаті кредиту, грн.	50719134,9	42265945,75	0
Виручка (чистий дохід) від реалізації, грн.	144000000,0	144000000,0	144000000,0
Кількість реалізованої продукції, т	1200,0	1200,0	1200,0
Прибуток - всього, грн.	27866655,3	32096265,4	70942159,8
Прибуток на 1 т, грн	23222,21	26746,89	59118,47
Рівень рентабельності, %	24,00	28,68	97,10

Отже, наведені дані доводять, що вирощування часнику є прибутковою діяльністю навіть при умові великої суми вкладення інвестицій. Так, перші два роки прибутковість виробництва продукції у відносному показнику складає від 24,0% до 28,68%, а в третій рік (коли всі борги будуть погашені) - 97,1%.

Тепер порівняємо розмір прибутку (збитку) підприємства до та після впровадження інвестиційного проекту (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Прибутковість підприємства до та після впровадження інвестиційного проекту

Показники	До інвестиційного проекту (звітний рік)	Після інвестиційного проекту (1-й рік)	Різниця
Прибуток (збиток) - всього, тис. грн.	-18,8	27866,6	27847,8

Таким чином, впровадження інвестиційного проекту з вирощування часнику підприємству надасть можливості не тільки покрити свої борги за результатами господарської діяльності за звітний рік, а і отримати значну

суму додаткового прибутку, який дозволить підприємству підвищити його рівень платоспроможності та розширити свою діяльність.

Висновки до третього розділу.

1. В процесі досліджень щодо основних проблем, з якими стикаються аграрні підприємства було виявлено резерви підвищення їх прибутковості, зокрема:

- зміна посадкового матеріалу тих культур, що зазнають суттєвого впливу у зв'язку зі змінами природно-кліматичних умов. Рекомендується закуповувати насіннєвий (посадковий) матеріал тих сортів, що здатні витримувати суттєві коливання погодних умов;

- проводити аналіз ринків нішевих культур та впроваджувати їх виробництво у процес господарської діяльності. Вихід на незаповнені ринки нішевих культур надасть можливість підприємству отримувати суттєві прибутки і покращити свій фінансовий стан;

- використовувати цифрові платформи для пошуку партнерів з реалізації своєї продукції, що суттєво скоротить витрати на маркетинг та логістику;

- зайнятись максимальною переробкою відходів від виробництва основних видів продукції;

- впроваджувати новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, зокрема такі технології як: No-Till, Strip-Till, Vert-Till, покривні культури, точне землеробство тощо;

- зайнятись переробкою основного виду продукції. Наприклад, зерно переробляти в муку, з молока виготовляти сири тощо, адже сировина завжди коштує дешевше, ніж готова продукція;

- впроваджувати у процес виробництва енергозберігаючі технології та біоенергетику, використовувати сонячні панелі тощо.

2. Виходячи з проведеного аналізу виявлених проблем в господарській діяльності аграрних підприємств та можливих варіантів їх вирішення, ПП «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» пропонується впровадити у процес виробництва нішеву культуру – часник. Як показав аналіз ринку часнику, ця ніша практично вільна, адже мало хто з підприємств займається його вирощуванням. Більша частка часнику завозиться з інших країн. Проте, дослідження довели, що у тих підприємств, що займаються його виробництвом вже декілька років поспіль, їх продукцію закупають за кордоном і перепродають її в інші країни. При цьому вони отримують чи малий прибуток. А деякі аграрії країн ЄС вважають, що краще вирощувати нішеві культури, які принесуть значно більший прибуток, ніж зернові та технічні культури, адже ціна землі в їх країнах значно вища, ніж в Україні (станом на сьогодні).

3. Часник – це культура, яка використовується, перш за все, у харчовій промисловості. В сухому вигляді його додають при виготовленні ковбас, м'яса, овочів; у сирому вигляді – до салатів, соусів, маринадів. Часник маринують та продають як приправу до страв. Його запікають і додають до пюре або намазують на хліб. Вживання часнику у кулінарії необмежене. Його додають практично до усіх страв. З нього навіть роблять оцет. Часник також використовується у медицині. Він сприяє зміцненню імунітету, покращенню роботи серцево-судинної системи, знижує ризики утворення раку. Ефірну олію з часнику використовують для зняття стресів та покращення дихання під час ароматерапії. Його використовують, як в традиційній, так і в не традиційній медицині.

4. Впровадження інвестиційного проєкту з вирощування часнику на підприємстві передбачає вкладення коштів у розмірі 67625513,2 грн або 67,6млн. грн. Таких коштів у підприємства немає. Тому йому пропонується взяти кредит під 25,0% річних терміном на два роки. Життєвий цикл проєкту складає три роки.

5. Технологія вирощування часнику, на перший погляд, досить проста, але вона має декілька особливостей, без урахування яких підприємство замість високих врожаїв може практично нічого не отримати, зокрема: 1) вирощувати часник не рекомендується при кислотності ґрунту від 3,7 до 4,2 рН (земельні ресурси підприємства не входять в ці межі); 2) вирощування часнику для отримання високих врожаїв (з урахуванням суттєвих змін природно-кліматичних умов) рекомендується здійснювати за допомогою крапельного зрошення; 3) від правильно обраного посадкового матеріалу залежить кількість і якість отриманого валового збору.

6. Технологія вирощування часнику передбачає використання наступних основних засобів: трактору, дисколапового агрегату, дискових борон, двох вантажних автомобілів (все це у підприємства є в наявності); саджалки для часнику (підприємству рекомендується перші два роки брати її в оренду); спеціалізованого комбайну фірми Broch та сортувальної машини фірми Broch (потрібно купити).

Система зрошення у підприємства відсутня, тому рекомендується скористатись послугами відповідної фірми, яка прокладає систему крапельного зрошення «під ключ». Вартість такої послуги складає 1300,0\$/га.

Дослідження ринку посадкового матеріалу дозволило встановити, що кращими сортами часнику є сорт Фіолетовий та сорт Spring White (Іспанія), потенційна урожайність яких (при дотриманні технології вирощування) складає 28,0 тон/га. Вартість такого посадкового матеріалу доволі висока (320,0 грн/кг). Але це того варте. Підприємству рекомендується в планові показники інвестиційного проєкту закласти урожайність часнику на рівні 12,0 т/га, а вирощувати його на площі в 100,0 га.

Загальна сума операційних витрат на вирощування часнику у перший рік складає 65414209,8 грн. або 65,4 млн. грн.

7. Дослідження щодо ціни часнику на ринку продукції дають можливість стверджувати, що його вартість значно коливається і знаходиться в межах від 100,0 грн/кг до 180,0 грн./кг. Все залежить від сорту часнику,

його товарного вигляду, розмірів тощо. Підприємству пропонується закласти вартість часнику на рівні 120,0 грн/кг і протягом усього життєвого циклу проєкту її не змінювати.

8. Аналіз індикаторів ефективності інвестиційного проєкту довів його доцільність та раціональність, оскільки рентабельність інвестиційних коштів складає 32,0%, а період окупності не перевищує його життєвий цикл і дорівнює 2,41 роки.

9. Аналіз оцінки ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості довів, що навіть при найгіршому сценарії (0,2) точка беззбитковості проєкту складає 80,47 тон продукції замість 1200,0 тон. Тобто підприємству потрібно буде реалізувати біля 81,0 тони часнику щоб перекрити всі змінні витрати.

10. Показники економічної ефективності вирощування часнику довели, що його виробництво є прибутковою діяльністю навіть при умові великої суми вкладення інвестицій. Так, перші два роки прибутковість виробництва продукції у відносному показнику складає від 24,0% до 28,68%, а в третій рік (коли всі борги будуть погашені) - 97,1%.

Порівняння розмірів прибутку (збитку) підприємства до та після впровадження інвестиційного проєкту дає можливість стверджувати, що вирощування часнику підприємству надасть можливості не тільки покрити свої борги за результатами господарської діяльності за звітний рік, а і отримати значну суму додаткового прибутку, який дозволить підприємству підвищити його рівень платоспроможності та розширити свою діяльність.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Дослідження методики оцінки результатів фінансової діяльності підприємств дають підстави стверджувати, що головними напрямками в аналізі їх діяльності є: оцінка майнового стану підприємства (дозволяє оцінити здатність основних засобів до їх працездатності та процес їх оновлення), оцінка ліквідності та платоспроможності (дозволяє оцінити миттєву платоспроможність підприємства та його платоспроможність в короткостроковий і середньостроковий періоди), оцінка ділової активності (швидкість та кількість оборотів однієї грошової одиниці протягом року), фінансової стійкості (залежність підприємства від довгострокових та короткострокових зобов'язань). Завершальним етапом оцінки результатів фінансової діяльності підприємства є визначення його прибутковості, яка дозволяє в цілому оцінити результати господарської діяльності підприємства, встановити доцільність та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень, оцінити можливість впровадження інвестиційних проєктів на підприємстві (в тому числі проєктів пов'язаних з цифровими технологіями) та визначитись із стратегією подальшого розвитку підприємства і його конкурентоспроможністю.

2. Дослідження щодо методики формування прибутку підприємства та оцінки його прибутковості дозволили встановити багатогранність зазначеної категорії, яка пов'язана з усіма видами діяльності підприємства (операційною, фінансовою, інвестиційною). Встановлено, що на процес формування прибутку і його розмір, як об'єктивну економічну категорію, впливають внутрішні та зовнішні чинники, які можна поділити на виробничі та не виробничі, а також зовнішні чинники прямого та не прямого впливу. Виявлені та обґрунтовані основні шляхи підвищення прибутковості підприємства, зокрема: впровадження цифрових технологій на підприємстві; підтримка матеріально-технічної бази в належному стані; постійний

моніторинг новітніх технологій; аналіз попиту споживачів та поведінки конкурентів; виробництво нішевих видів продукції; підвищення продуктивності праці завдяки впровадженню цифрових технологій; грамотному та обґрунтованому підборі кадрового потенціалу та раціональному і ефективному його використанні тощо.

3. Приватне підприємство «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» середнє за розміром підприємство незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років воно суттєво зменшило кількість орендованої землі (з 7755 га у 2020 році до 3775 га у 2024 році) та чисельність працівників (з 111 осіб у 2020 році до 68 осіб у 2024 році), має гарне місце розташування до ринків збуту своєї продукції, в достатній мірі забезпечено транспортними засобами, володіє трьома виробничими приміщеннями для зберігання продукції, має потужний машино-тракторний парк, забезпечено сучасними програмними засобами необхідними для ведення ефективної господарської діяльності.

4. Протягом періоду дослідження було встановлено, що підприємство раціонально та ефективно використовує наявні земельні ресурси, відповідально ставиться до підбору персоналу та ефективності його використання, що засвідчується більшими темпами росту річної продуктивності праці ніж темпами росту відпрацьованого часу одним робітником підприємства, має потужну матеріально-технічну базу (хоча і трохи застарілу) та ефективно її використовує (фондовіддача перевищує нормативне значення і має позитивну динаміку до зростання). Проте, рентабельність активів на підприємстві має значні коливання і низький рівень (від - 0,01 % у 2024 році до 0,15 % у 2023 році), що свідчить про нестабільну діяльність підприємства протягом останніх трьох років.

5. Дослідження щодо результатів фінансової діяльності підприємства засвідчили, що воно є ліквідним, фінансово незалежним та платоспроможним незважаючи на певні проблеми підприємства з миттєвою платоспроможністю та платоспроможністю в короткостроковому періоді, що пов'язано з великою

питомою вагою запасів на підприємстві та зростаючою дебіторською заборгованістю.

6. Аналіз основних показників ділової активності підприємства довів, що протягом останніх трьох років практично усі коефіцієнти обороту ресурсів мали тенденцію до погіршення, що негативно вплинуло на періоди їх обороту. Проте, нерівномірне збільшення періодів обороту запасів, кредиторської та дебіторської заборгованостей вплинуло на скорочення фінансового циклу підприємства, що є позитивною динамікою ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

7. Дослідження щодо кінцевих результатів господарської діяльності підприємства, зокрема його прибутковості та рівня рентабельності, довели, що протягом періоду дослідження підприємство отримувало не значні прибутки, а у 2024 році навіть збиток за результатами господарської діяльності. Все це мало певні відображення і в показниках різних видів рентабельності підприємства, які протягом періоду дослідження не перевищували 1,0%, а у 2024 році навіть мали від'ємне значення. Це свідчить про те, що незважаючи на досить позитивні показники ефективності використання промислово-виробничого потенціалу підприємства, його фінансових ресурсів і можливості залишатись фінансово незалежним та платоспроможним підприємством протягом останніх трьох років, його господарська діяльність значно погіршується завдяки прямо пропорційним змінам у рості його доходів та витрат на свою діяльність.

Отже, виходячи з аналізу та оцінки результативних показників ефективності діяльності підприємства можемо зазначити, що в подальшому підприємству необхідно переглянути асортимент своєї продукції та послуг, технології виробництва та ввести креативні зміни в господарську діяльність з урахуванням сучасних викликів щодо господарювання підприємств в умовах жорсткої конкуренції та воєнного стану в країні.

8. В процесі досліджень основних проблем, з якими стикаються аграрні підприємства було виявлено резерви підвищення їх прибутковості, зокрема:

- зміна посадкового матеріалу тих культур, що зазнають суттєвого впливу у зв'язку зі змінами природно-кліматичних умов. Рекомендується закуповувати насіннєвий (посадковий) матеріал тих сортів, що здатні витримувати суттєві коливання погодних умов;

- проводити аналіз ринків нішевих культур та впроваджувати їх виробництво у процес господарської діяльності. Вихід на незаповнені ринки нішевих культур надасть можливість підприємству отримувати суттєві прибутки і покращити свій фінансовий стан;

- використовувати цифрові платформи для пошуку партнерів з реалізації своєї продукції, що суттєво скоротить витрати на маркетинг та логістику;

- зайнятись максимальною переробкою відходів від виробництва основних видів продукції;

- впроваджувати новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, зокрема такі технології як: No-Till, Strip-Till, Vert-Till, покривні культури, точне землеробство тощо;

- зайнятись переробкою основного виду продукції. Наприклад, зерно переробляти в муку, з молока виготовляти сири тощо, адже сировина завжди коштує дешевше, ніж готова продукція;

- впроваджувати у процес виробництва енергозберігаючі технології та біоенергетику, використовувати сонячні панелі тощо.

9. Виходячи з проведеного аналізу виявлених проблем в господарській діяльності аграрних підприємств та можливих варіантів їх вирішення, ПП «ГЕТЬМАН ТРЕЙД» пропонується впровадити у процес виробництва нішеву культуру – часник. Як показав аналіз ринку часнику, ця ніша практично вільна, адже мало хто з підприємств займається його вирощуванням. Більша частка часнику завозиться з інших країн. Проте, дослідження довели, що у тих підприємств, що займаються його виробництвом вже декілька років поспіль, їх продукцію закупають за кордоном і перепродають її в інші країни. При цьому вони отримують чи малий прибуток. А деякі аграрії країн

ЄС вважають, що краще вирощувати нішеві культури, які принесуть значно більший прибуток, ніж зернові та технічні культури, адже ціна землі в їх країнах значно вища, ніж в Україні (станом на сьогодні).

10. Часник – це культура, яка використовується, перш за все, у харчовій промисловості. В сухому вигляді його додають при виготовленні ковбас, м'яса, овочів; у сирому вигляді – до салатів, соусів, маринадів. Часник маринують та продають як приправу до страв. Його запікають і додають до пюре або намазують на хліб. Вживання часнику у кулінарії необмежене. Його додають практично до усіх страв. З нього навіть роблять оцет. Часник також використовується у медицині. Він сприяє зміцненню імунітету, покращенню роботи серцево-судинної системи, знижує ризики утворення раку. Ефірну олію з часнику використовують для зняття стресів та покращення дихання під час ароматерапії. Його використовують, як в традиційній, так і в не традиційній медицині.

11. Впровадження інвестиційного проекту з вирощування часнику на підприємстві передбачає вкладення коштів у розмірі 67625513,2 грн або 67,6млн. грн. Таких коштів у підприємства немає. Тому йому пропонується взяти кредит під 25,0% річних терміном на два роки. Життєвий цикл проекту складає три роки.

12. Технологія вирощування часнику, на перший погляд, досить проста, але вона має декілька особливостей, без урахування яких підприємство замість високих врожаїв може практично нічого не отримати, зокрема: 1) вирощувати часник не рекомендується при кислотності ґрунту від 3,7 до 4,2 рН (земельні ресурси підприємства не входять в ці межі); 2) вирощування часнику для отримання високих врожаїв (з урахуванням суттєвих змін природно-кліматичних умов) рекомендується здійснювати за допомогою крапельного зрошення; 3) від правильно обраного посадкового матеріалу залежить кількість і якість отриманого валового збору.

13. Технологія вирощування часнику передбачає використання наступних основних засобів: трактору, дисколапового агрегату, дискових

борон, двох вантажних автомобілів (все це у підприємства є в наявності); саджалки для часнику (підприємству рекомендується перші два роки брати її в оренду); спеціалізованого комбайну фірми Broch та сортувальної машини фірми Broch (потрібно купити).

Система зрошення у підприємства відсутня, тому рекомендується скористатись послугами відповідної фірми, яка прокладає систему крапельного зрошення «під ключ». Вартість такої послуги складає 1300,0\$/га.

Дослідження ринку посадкового матеріалу дозволило встановити, що кращими сортами часнику є сорт Фіолетовий та сорт Spring White (Іспанія), потенційна урожайність яких (при дотриманні технології вирощування) складає 28,0 тон/га. Вартість такого посадкового матеріалу доволі висока (320,0 грн/кг). Але це того варте. Підприємству рекомендується в планові показники інвестиційного проєкту закласти урожайність часнику на рівні 12,0 т/га, а вирощувати його на площі в 100,0 га.

Загальна сума операційних витрат на вирощування часнику у перший рік складає 65414209,8 грн. або 65,4 млн. грн.

14. Дослідження щодо ціни часнику на ринку продукції дають можливість стверджувати, що його вартість значно коливається і знаходиться в межах від 100,0 грн/кг до 180,0 грн./кг. Все залежить від сорту часнику, його товарного вигляду, розмірів тощо. Підприємству пропонується закласти вартість часнику на рівні 120,0 грн/кг і протягом усього життєвого циклу проєкту її не змінювати.

15. Аналіз індикаторів ефективності інвестиційного проєкту довів його доцільність та раціональність, оскільки рентабельність інвестиційних коштів складає 32,0%, а період окупності не перевищує його життєвий цикл і дорівнює 2,41 роки.

16. Аналіз оцінки ризиків проєкту за методом визначення зони виробничої стійкості довів, що навіть при найгіршому сценарії (0,2) точка безбитковості проєкту складає 80,47 тон продукції замість 1200,0 тон. Тобто

підприємству потрібно буде реалізувати біля 81,0 тони часнику щоб перекрити всі змінні витрати.

17. Показники економічної ефективності вирощування часнику довели, що його виробництво є прибутковою діяльністю навіть при умові великої суми вкладення інвестицій. Так, перші два роки прибутковість виробництва продукції у відносному показнику складає від 24,0% до 28,68%, а в третій рік (коли всі борги будуть погашені) - 97,1%.

Порівняння розмірів прибутку (збитку) підприємства до та після впровадження інвестиційного проекту дає можливість стверджувати, що вирощування часнику підприємству надасть можливості не тільки покрити свої борги за результатами господарської діяльності за звітний рік, а і отримати значну суму додаткового прибутку, який дозволить підприємству підвищити його рівень платоспроможності та розширити свою діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний бізнес: Інформаційний довідник / Управління агроекспертизи департаменту підтримки агробізнесу та ESG напрямку АТ «Креді Агріколь Банк», 2023. – 46 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2015. – 783 с.
3. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.
5. Брагіна О.С., Бугенко С.І., Павлусь М.Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. БІЗНЕСІНФОРМ. 2021. № 10. С. 261-266. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-261-266>
6. Гаватюк Л.С., Перегіняк Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. 2017. № 9. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4804>
7. Гербіцид ВЕНТУРА (Клетодим 120 г/л.). АГРОВАН. URL: <https://www.agrovan.com.ua/product/kletodym/>
8. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.
9. Добриво Амофос. GROWEX Market URL: <https://growex.market/product/amofos-10-46-kazakhstan>
10. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

11. Економічна діагностика: Підручник / В.Л. Дикань, І.В. Токмакова, В.О. Овчиннікова та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 284 с.
12. Косянчук Т.Ф., Лук'янова В.В., Майорова Н.І., Швил В.В. Економічна діагностика: Навчальний посібник / За заг. ред. Т.Ф. Косянчук - Львів: Новий Світ - 2000. 2007. - 452 с.
13. КостенкоТ.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз и діагностика стану сучасного підприємства / видання 2-ге перероблене та доповнене. Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 400 с.
14. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид. [текст]: навч. посіб. / І. В. Кривов'язюк. – К.: Центр учбової літератури, 2017.–456 с.
15. Рижиков В.С., Яковенко М.М., Латишева О.В., Дегтярьова Ю.В., Щелокова А.Л., Коваленко О.О Проектний аналіз: Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 384 с.
16. Сажалка для часнику PLMA, JJ Broch (Іспанія). АгроВектор. URL: https://agrovektor.com/physical_product/26107-sazhalka-dlya-chesnoka-plma-jj-broch-ispaniya.html
17. Сарай Н.І. Економічна діагностика. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Економіка підприємства» усіх форм навчання. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 165 с.
18. Сортувальна машина JJ Broch (Іспанія). Agro.Ria URL: <https://agro.ria.com>
19. Тарасенко Т. Вирощування часнику – як заробляти від 12\$ тисяч з га. URL: <https://aggeek.net>
20. Тюленєва Ю.В., Ренкас С.В. Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості. Підприємництво та інновації. 2017. № 3. С. 102-107. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/134/121>

21. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. Ред. Н.С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 402 с.

22. Ціна мішків Біг-Бег. Ukrebainvest. URL: <https://ukreba.com.ua/byg-begu>